

„Biztosan lehet erre a csodára is magyarázatot találni, de a hívő ember nem szorol rá. Elég, ha csak felnyitja a Bibliát az evangéliumokban található jézusi szavaknál: »Az ég és a föld elmúlik, de az én beszédeim nem múlnak el.«”

► Csoda az üszkös romhalmaz alatt – 6. oldal

„Ekkor még jobban felébresztette kíváncsiságomat a rejtélyes történet. Biztos voltam benne, hogy valóban életmentő könyvről van szó, csak nem a fronton, hanem másutt történt az eset. De hol?”

► Őrzi titkát a könyv – Walkó B. György riportja – 7. oldal

„Amit ma tudhatunk, az az, hogy túlfogyasztunk, ehhez a fogyasztáshoz pedig 1,4-szer ekkora bolygóra lenne szükség. Mi azonban adóssággal élünk. Ez egyben azt is jelenti, hogy adóssai vagyunk a Teremtőnek, hiszen tőle kaptuk ezt a világot...”

► Üzenet az Ararátról – 11. oldal

Lelkészpárok iktatása ► 3. oldal
Október végi tiszta lángok ► 5. oldal
Interjú a Magyar Bibliatársulat Alapítvány főtítkárával ► 6. oldal
A héber Biblia és az Ószövetség kánonja ► 8. oldal
„Érted, amit olvasol?” ► 8–9. oldal

De gantze Hillige Schrift, 1545 – a Luther bibliafordításának végső változatát tartalmazó kiadásból mindössze hat példány maradt fent...

► Biblia-vasárnapi összeállításunk a 6–8. oldalon

Kommunikáció mint stratégia

Lapunkban már többször beszámoltunk a KALME-nak – vagyis az Európában kisebbségben élő evangélikus egyházak kommunikációs bizottságának – a konferenciáiról, küldöttgyűléseiről.

Az elsősorban lelkész-újságírókat tömörítő nemzetközi szervezet ez év elején azzal kereste meg egyházunkat, hogy idén hazánkban rendezhesse meg őszi továbbképzését.

A szervezéssel megbízott lelkész-újságírók – Kóháti Dorottya, az Országos Iroda médiareferense és Menyecs Gyula püspöki titkár – az elmúlt hónapokban igyekeztek változatos programot összeállítani. Az előkészületek során júniusban fogadták a hazánkba látogató Praxedis Bouwman holland újságírót, a KALME elnök asszonyát, akivel közösen tekintették meg a piliscsabai helyszínt, valamint egyeztettek a részletekről.

Ilyen előzmények után került sor október 16–17-én a piliscsabai Béthel Missziói Otthonban A kommunikáció mint stratégia címet viselő szemináriumra tizenkét ország tizennyolc küldöttének részvételével.

Az első napot dr. László Virgilnek, egyházunk külügyi osztálya referensének az áhítata nyitotta, majd Karin Achtelster, a Lutheránus Világszövetség kommunikációs szolgálatának genfi vezetője tartott bevezetőt. Dr. Fabiny Tamás, egyházunk médiáért felelős püspöke előadásában a média és az egyház viszonyát olyan házassághoz hasonlította, amelyben a feleknek a frigy előtt nem volt semmiféle kapcsolatuk egymással. Mint mondta, „meg kell tanulniuk együtt élni a mézeshetek elmúltja után is”. A püspök továbbá Jézusról és Párol mint „médiaszemélyiségekről” szólt.

Délután Lehel László evangélikus lelkész, a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet igazgatója tartott vetített képes beszámolót szolgálatokról. Referátumát megbeszélés követte. A résztvevőket elsősorban az érdekelte, hogy a szolgálat munkatársai munkájuk során hogyan alkalmazzák a kommunikációt mint stratégiai eszközt. Ezután Praxedis Bouwman olvasta fel *Evangélikus kisebbségek mint hídépítők a társadalomban* címmel írt dolgozatát. Őt Szép Krisztina, a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház sajtóreferense követte *Kommunikáció mint a növekedés eszköze* című prezentációjával.

A pénteki nap az ökumené és a katekizálás jegyében telt.

► Folytatás a 3. oldalon

Összefogás közös célokért

Déli polgármesterek találkozója Budapesten

► Az egyházközségek és a települési önkormányzatok közötti kapcsolaterősítés és szorosabb együttműködés szándékával új kezdeményezés jött létre a Déli Egyházkerületben: a kerület elnöksége találkozóra hívta meg a kerület területéről azoknak a városoknak és falvaknak a polgármestereit, ahol evangélikus gyülekezet is jelen van, és részt vesz a helység életében. A meghívást elfogadó településvezetők október 17-én fogadta Gáncs Péter püspök és Szabóné Mátrai Marianna püspökhelyettes Budapesten, a Déli Egyházkerület püspöki hivatalának tanácstermében.

► Folytatás a 3. oldalon

A találkozó a kerület öt egyházmegyéjéből érkező polgármesterek bemutatkozásával kezdődött. A helyi evangélikus gyülekezettel fennálló kapcsolatok és együttműködési formák említése mellett a települések életének örömeit és gondjait, aktuális feladatait és jövőbeli terveit is megosztották egymással az önkormányzatok vezetői. A tanácskozás során az is kiderült, hogy a találkozót öltöztetve Ujházi Zsolt, Kaskantyú polgármestere volt, aki a kerület püspökének legutóbbi látogatásakor vetette fel az evangélikus gyülekezetekkel kapcsolatban álló önkormányzatok összefogásának lehetőségét, a kapcsolatépítés formáinak bővítését és a közös érdekérvényesítés szükségességét.

OKTÓBER A REFORMÁCIÓ HÓNAPJA

Bibliálva a mindennapokban

Megnyitó és Emlékezés - Budapest - október 1., 14 óra
Kulturális Gála - Budapest - október 19., 17 óra
Reformációi Istentisztelet - Pécs - október 26., 17 óra
Reformációi megemlékezés - Budapest - október 31., 16 óra
http://www.okumene.meot.hu Tel: 371-2690 Fax: 371-2691
E-mail: okumene@meot.hu

Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa
Magyarországi Református Egyház
Magyarországi Metodista Egyház
Magyarországi Evangélikus Egyház
Magyarországi Baptista Egyház

Felindultunk

► LUPTÁK GYÖRGY

Profí módon megkomponált óriásplakátok tűntek fel az utak mentén. Az egyikben hatyú híz a magasba, a másikon rúdugrónő készül leküzdeni a magasságot. A harmadikon új fészítő férfit látunk, a negyedikben meg egy pár bakancsos lábat a meredély szélén.

A készítőik arról szeretnének meggyőzni minket, hogy minden rendben, lendületbe jöttünk, elindultunk fölfelé. Azt mondják, most már végre beindultunk.

Igaz, hogy ezt – függetlenül a legújabb világgazdasági válságlelektől – kevesen érzik ebben az országban. Miféleképpen a szülőtermelők biztosan nem dőlnek hátra karosszékükben a tévé előtt, mondván, ez az, ezt vártuk. Akiknek a szülőért majd később fizetnek, és akkor is csak megalázó árat kapnak egész évi kiadásukért, fáradságukért cserébe, azoknak szárnyalhat a hatyú, repülhet a nyílvesző. Minket, akik az elmúlt hat évet csak lejtemetként éltük meg, a színes plakátok már nem fognak meggyőzni.

Sokkal inkább vagyunk felindultak. Mert megint megaláznak minket. Hat éve magyaráz-zák nekiünk, hogy tudják a megoldást, kezükben a tuti biztos recept. Azok teszik ezt, akik maguk romboltak le mindent. Hat éve nézzük s eljük át ezt a vergődést nap mint nap. Hat éve nem történik semmi olyan, ami közelebb vinne minket a hat éve még megvalósíthatónak vélt céljainkhoz. Ezek a célok kívánatosak és reálisak voltak: fokozatosan felzárkózni álmaink Európájához.

Felindultak vagyunk, mert megint csak plakátokat kapunk konkrét, építő, valóban előrevívő lépések helyett. Csoda-e hát, hogy egyre többen mást sem teszünk már, mint csak magunkra gondolunk s a mieinkre, küzdve a felszínen maradásért? S felindulásunkban lassacskán kiábrándulunk mindenből és mindenből, akitől valami előrevívőt vártunk valaha is. A politikusoknak már rég nem hiszünk. Tragédia, hogy lassan azoknak sem, akik már bizonyítottak egyszer ebben a hazában.

Tétova egyházaink is egyre inkább részesei az általános hitelvesztésnek. Mert túl óvatosak vagyunk, nem merjük felvállalni az emberek problémáit. Tán túlságosan kiszolgáltatottak vagyunk a mindenkori hatalmasságoknak?

Az egykori Német Demokratikus Köztársaság összeomlásában oroszlársze volt az ottani evangélikus egyháznak, mert akkor teljes egészében felvállalta az emberekben felgyülemlett keserűséget, kiábrándulást. A templomok

országszerte csurig voltak a változásra éhes emberekkel, mert az egyház bátran kiállt mellettük – és kiállt a nemzet érdeke mellett.

Nálunk ma csönd van. Vagy néha egy-egy bátornak szánt nyilatkozat, ha már fogy az iskolák pénze. És maradnak a lassan kiürülő templomok.

Felindultak vagyunk, mert egyre több jel utal valami mélyszéles romlásra, erkölcsi szét-hullásra.

A minap finn vendégeknek kellett a repülőgép indulása előtt öt órában megmutatni székesfővárosunkat. Rohanás volt a nap. Ahova betértünk, ott mindenki szemérmetlenül a külföldi vendég pénzére hajtott. A Halászbástyán majdnem megverték, mert kifogásoltam, hogy a pincér a fogyasztani nem szándékozó, csak a pesti oldalt látni kívánó vendégeket ékes magyarsággal lebüdösparasztotta. Már a vendég sem tiszteletre méltó miféleképpen, csak arra jó, hogy megnyúzzuk, kifosszuk.

De sokan örzünk hasonló élményeket! Ellopott tulajdonainkról, melyek után már nem is nyomoz az arra hivatott szerv, agresszív fiatalokról és egymásnak feszülő felnőttekről. És szívesen családkorokról, süllyedő közösségekről. Esténként kiürülnek az utcák, vasárnap délutánonként már nem keresik egymást az emberek egy jóízű beszélgetésre, bezárkózunk, magunknak élünk.

Erkölszi, szellemi példákra lenne szükségünk. Miért tudták az aradi tizenhármak úgy menni a halálba, hogy utolsó mondataikban szinte mindannyian vallomást tettek istenhitükről és hazaszeretükről? Török Ignác például ezt mondta: „Nemsokára Isten legmagasabb ítélőszéke elé állok. Életem parányi súly csupán, de tudom, hogy mindig csak Őt szolgáltam.” Vagy íme, Vécsey Károly szavai: „Isten adta a szívet, lelket nekem, amely népem és hazám szolgálatáért lángolt.” És így tovább, a többiek is. Mert volt bennük tartás, istenhit. Mert értelme volt az életüknek, a haza szolgálata. S erre tették fel az életüket.

Nem szlogenek, kampányok visznek előre egy népet, egy országot. Hanem a hit az élő Istent, a jó erköls, a rend, a hagyományok tisztelete. És megbízható, kipróbált, a köz javán munkálkodó hiteles vezetők. „A politikai tudományok – ha így mondhatni – katekizmus három főszabályon alapul: ki mit mond és ki mit tesz, az időt miképp választja, és a végbevitelre mily módokhoz nyúl; mely három szabályt ki mélyebben fogja fel, annál kevesebb kárt okoz, és annál több hasznot hajt s viszont...” (Széchenyi István: Garat)

Szokolay Sándor '56-ról

Sopron és Budapest között utazik. Rádió, televízió várja vallomását a zenéről, közben elugrik vidékre, hogy szépséggel és reménnyel ajándékozza meg az embereket. Hihetetlen a vitalitása és a fiatalosága, pedig nem olyan régen ünnepelték hetvenötödik születésnapját. A Kodály Zoltánnak, Bárdos Lajosnak, Adám Jenőnek, a magyar zene öröklőinek eltűnté utáni generáció egyik fénylő csillaga Szokolay Sándor. Nyílt és igazságszerető ember. Árad belőle a barátságos szó, a jókedv, és ez az üdítő szellemiség átragad másokra is. Törékeny termettel, erőt megpróbáló betegségek, gáncok ellenére is fáradhatatlanul építi gazdag életművét.

Nevét már fiatalon ismertette Vénász című operája (1964), melyet a világ huszonöt színpadán, tucatnyi nyelven nagy sikerrel mutatnak be. Művészetét műfaji és stílusi sokszínűség jellemzi, de valamennyi alkotásán felismerhető ugyanazon egyéniség keze nyoma. Élet-

műve gerincét operái alkotják, melyeket vokális és hangszeres darabok színei vesznek körül.

Pályája kezdetén drámai kantáták és oratóriumok alapozták meg hírnevét, majd érdeklődése a kamarazene felé fordult. Később a szakrális művek, a század végén pedig a közelebbi és nemzeti elkötelezettségű alkotások kaptak központi figyelmet munkásságában.

Szokolay Sándor teremtő kedve töretlen. Találkozásunkkor az 1956-os forradalom tiszteletére komponált, a vértanú hősök előtt fejet hajtó oratorikus emlékezés bemutatójára készült. A Művészetek Palotájában október 10-én ovációval fogadott Október végi tiszta lángok Nagyluk Gáspár versciklusára épül. Gyermekkarra, vegyes karra, gyermekkarahangokra, orgonákra és zenekarra íródott. (A művet lapunk múlt heti számában Csermák Zoltán méltatta.)

► A Kossuth-díjas evangélikus zeneszerzővel interjú az 5. oldalon

A BIBLIA ÉVE

Pál levele Tituszhoz – engedelmisség

Ahogy Pál szolgálata a vége felé közeledett, egyre fontosabbá vált számára, hogy megfelelő utódokról gondoskodjék, akiket az általa alapított gyülekezetek élére állíthat. Fiatal munkatársát, Tituszt például egyfajta „püspökként” Kréta szigetén hagyta.

Hozzá írott levelében – hasonlóan ahhoz, ahogyan az *Első timóteusi levélben* tette – elmondja neki, milyen embereket tart alkalmasnak a gyülekezetek vezetésére, valamint tanácsokkal látja el arra nézve, hogyan vezesse a közösségekben együtt élő különböző korcsoportokat, a szabadokat és a rabszolgákat.

Pál szerint kereszténynek lenni alapvetően azt is jelenti, hogy az ember más-ként viselkedik, mint ami megszokott a társadalomban: éppen ellentéte az átlag krétai polgároknak, akik „mindig hazudozó, gonosz vadállatok, lusta, falánk népség” (1,12). „Emlékeztessd őket arra, hogy rendeljék alá magukat a hatóságoknak és a felsőbb-ségeknek: engedelmeskedjenek, és legyenek készek minden jó cselekedetre.” (3,1)

Pál gyanakvással szemlélte a világrend felforgatására törekvő mozgalmakat; az volt a meggyőződése, hogy a Jézus Krisztusba vetett hit jelenti a létező legnagyobb forradalmat. Jézusban megérthetjük, hogy kicsoda Isten, hogy mit jelent az üdvösség, és teljességgel megváltozhat az életünk. Ő azért halt meg, hogy legyőzze a felettünk uralkodó gonoszt, és mi visszatérjünk oda, ahová valók vagyunk: Isten uralma alá. A keresztény ember számára tehát nem az a legnagyobb feladat, hogy forradalmi eszközökkel megváltoztassa a társadalmi rendszereket. Éppen elég lelki és fizikai erő szükségeltetik ahhoz, hogy őszinte szívvel várjunk Jézus Krisztus dicsőséges visszajövetelére, aki majd véghezviszi az új teremtést.

Sokszor érte az a vád Pál eme „társadalmi tanítását”, hogy megalkuvó, gyáva, és kiszolgálja az éppen aktuális politikai rendszert. Ezt valószínűleg azért mondják róla, mert az uralkodó renddel jó kapcsolatokra törekvő egyház (pontosabban a vezetői) valóban sokszor visszaéltek ezekkel a gondolatokkal. Az engedelmisséget hirdelve ugyanis sokszor megfélemlítettek arról, hogy mindig tisztán és rendíthetetlenül hirdessék a Krisztusba vetett hitet és reménységet.

► Magyar Bibliatársulat

SEMPER REFORMANDA

„Amiképpen Judit könyve arról szól, hogyan viselnek az ország és az emberek gyakorta nyomorúságot, s hogy kezdetben kevélyen tájékoznanak a zsarnokok, végül azonban gyalázatosan elbuknak, Tóbiás azt beszéli el, milyen sanyarú sorsa lehet a jámbor parasztnak vagy polgárnak, és milyen sok a nyomorúság a házasság állapotában, de Isten mindenkor kegyelmesen megsegít, és vigassággal zárja le a dolgok végét, hogy a hitvestársak türelmet tanuljanak, és mindennemű szenvedéseket szívesen elhordozzanak az eljövendő reménység kedvéért, Isten félelmében és erős hittel.”

► Luther Márton: *Előszó Tóbiás könyvéhez* (Szita Szilvia fordítása)

* myLuther – www.myluther.hu
A hit közös, a többi ráadás...

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁNI 23. (BIBLIA-) VASÁRNAP – ApCsel 8,26–40

A Biblia középpontja felé

A VASÁRNAP IGÉJE

vetette a magot, olvastatta vele a lényeges igéket, hogy egyszer aztán feltárja előtte szeretetét.

Ilyen élmények megtapasztalásakor mozdul meg valami az életünkben. Ilyenkor jövünk rá, hogy utasaink felszíni utak voltak. Futkostunk egyik helyről a másikra, szolgálatból szolgálatba, elzarándokoltunk konferenciákra, országos találkozókra, minden alkalmon Isten imádtuk, neki énekelünk, róla hallgattuk az igét. De amikor Isten kijelenti magát, amikor Jézus erre jár és megtalál, amikor nem a felszínen simogat meg az ige, hanem szívünk mélyét veszi célba, akkor kezdjük el igazi utazásunkat a Biblia, az Ige középpontja felé.

Ekkor nem róla szólnak a szavak, hanem ő szól. És szava igévé lesz bennünk. Ige: létezés, cselekvés, történet jelentő szó. Amikor Isten szól, akkor igéje létezés – élet ad. Igéje cselekszik – megtörténik az életünkben. Akkor igéje Jézus lesz bennünk. És mindent megértünk. Haragját és önfeláldozó szeretetét. Törvényét és evangéliumát.

Közösségi és személyes útmutatásait. Isten szerelmét.

A megtérés tehát végső soron az ige megértésével jár együtt. Kell hozzá, hogy szívem vágya legyen eljutni Isten szíve mélyére, de nem én jutok el oda, hanem ő von magához. Ezért nem lehet a birtokom az Isten és az ige értése. Ezért veszíthetem el őt és az értést, ha úgy gondolok, hogy most már rébe értem, és nem kell küzdenem, a vele való kapcsolatért nem kell tennem semmit. Sokan szenvedünk ettől, mi, keresztények.

Ne feledjük, nem Isten a mi tulajdonunk, hanem mi vagyunk az ő tulajdonai. Sose bízzuk el magunkat, hogy megélhetünk egy-két „megvilágosodásból”. A Biblia középpontja felé tartó lépések egymásra épülnek. Egyre mélyebbre visznek, egyre tisztábbak lesznek előttünk Istennek a velünk és a világgal való szándékai, és egyre jobban megismert minket Jézus magával és saját magunkkal.

■ FARKAS SÁNDOR

Imádkozunk! Jézusom, találj meg engem keresésemben. Vonj magadhoz kegyelmesen. Utádat, Uram, ismertsd meg velem. Ösvényeidre taníts meg engem. Vessz hűségesen. Szeress mélységesen. Ámen.

Oratio œcumenica

Teremtő, megváltó és megszentelő Istenünk! Hálát adunk színed előtt, hogy újra összegyűjtöttél minket szent házában, hogy nevedet dicsérjük, és igédre figyeljünk, neked énekeljünk. Kérünk, hallgass meg imádságunkat!

Köszönjük neked, Urunk, hogy szent ígédet nekünk adtad. Köszönjük, hogy a Bibliából megismerhetünk téged. Áldd meg valamennyi percünket, amikor téged kutatunk az Írásban! Jól tudjuk, Istenünk, hogy te elrejtőzöl Úr vagy, aki mégis felfedi megannyi titkát előttünk. Add meg nekünk azt a hitet és bizalmat, amely ahhoz kell, hogy alázattal nyúljunk e könyvhöz!

Mennyei Atyánk, sokszor érezzük magunkat kicsinynek és kevésnek előtted. Néha ígéd üzenete is megfejthe-

tetlen számunkra. Szentlelkeddel légy ott az istentiszteleteken a templomokban, a bibliáórákon és az otthonokban, mindenütt, ahol kinyitják az élet könyvét!

Kegyelmbe ajánljuk gyülekezetünket terveinkkel, hibáinkkal együtt. Szeretetedbe ajánljuk a csüggedt lelkűket, a megaláztatottakat és az elhagyottakat.

Különösképpen légy jelen a nevelésben, oktatásban, mert fiataljaink tévelyegnek ebben a világban! Adj jó tanítókat, tanárokat, akik rólad ígében és tettben is bizonyosságot tudnak tenni, hogy a keresztény élet látható és érezhető legyen, ne pedig csak jól csengő szó.

Tekints a betegekre, a fájdalommal és félelemmel küszködőkre, a haláltól rettegőkre és azokra is, akik gyászban élnek! Mutasd meg ígéd fényében nekik,

hogy te az élet Ura és Istene vagy, aki megaláz, de fel is emel!

Áldásodat kérjük magyar hazánkra és népünkre. Viselj gondot városunkra, falunkra, ahol éltsz minket! Adj nekünk útmutatást és tanácsot hétköznapi életünkben is, hogy a vasárnap valódi ünneppé legyen számunkra!

Könyörgünk önmagunkért is. Légy velünk életünk minden napján, hogy veled, ne pedig nélkülöd akarjunk boldogulni, hogy szívesen hallgassuk és keressük üzenetted ebben a zajos világban, hogy megtaláljuk Jézus Krisztust és az ő dicsőségét, és el ne szakadjunk attól, hogy felismerjük, amikor Lelked elér minket! Köszönjük, hogy úgy szólhatunk hozzád, mint Atyánkhoz, aki meghallgatja népe kéréseit. Ámen.

Dicséret, tisztesség legyen, kegyelem Atyja, néked!

ÉNEKKINCSTÁR

Eged Isten dicséret,

► Régóta hagyomány egyházunkban, hogy a reformáció ünnepét megelőző vasárnapon a Biblia-vasárnapot ünnepljük. Érdemes is ragaszkodnunk ehhez a tradícióhoz, hiszen a reformáció egyik legfontosabb eszméjét hordozza: a Szentírás mindennapos forgatásának fontosságát. Idén a Biblia-vasárnap a Szentháromság ünnepe utáni huszonharmadik vasárnapra esik, így két különböző perikóparend áll előttünk.

Míg a Biblia-vasárnap olvasmányai az evangélium céljáról és magáról az igeolvasásról szólnak (Jn 20,30–31; Ám 8,11–12; ApCsel 8,26–38), addig a Szentháromság ünnepe utáni huszonharmadik vasárnap egy tematikájában összefüggő – a tizediktől a huszonharmadik vasárnapig terjedő – időszakot zár le, melyet az egyház földi küzdelmeinek képe kapcsol össze.

Mennyei és földi polgárságunk – így fogalmazhatnánk meg röviden e vasárnap mottóját. A mai epistola (Fil 3,17–21) arról beszél, hogy nem szabad csak a földi dolgokkal törődnünk, hiszen „nekünk (...) a mennyben van polgárjogunk”. Ehhez kapcsolódik a jézusi tanítás az adópenzről szóló evangéliumból (Mt 22,15–22), mely épp földi kötelességeinkkel kapcsolatban ad útmutatást: „Adjátok meg (...) a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené.”

A *Dicséret, tisztesség legyen* kezdetű fő-énekünk (EÉ 56) szövege egy frankfurti jogász, *Johann Jakob Schütz* (1640–1690) munkája. Nem pap volt tehát, mint ahogy a legtöbb énekszövegírónál megszokhattuk, de teológuscsaládból származott. Intenzíven részt vett a Collegia Pietatis nevű lelki alkalmak szervezésében *Philipp Jakob Spenerrel* együtt, akit a pietizmus egyik alapítójaként tartanak számon. 1675-ben teológiai témájú könyvet adott ki, melynek függelékében öt verse jelent meg, köztük mai graduál-énekünk szövege is.

A négy stófiát átható dicsőítő hangvétel mögött szerteágazó zsoltpárhuzamok bujnak meg. A kezdő és a záró versszakban a hálaadó zsolttárok (Zsolt 111–118, 146–150) gondolatvilágára ismerhetünk rá, a stófiák végén visszatérő refrén pedig a „Dicsérjétek az Urat!” zsol-

tárkezdetekre emlékeztet. A személyesebb hangvételű második és harmadik versszak a mélységből kiáltó (Zsolt 130) és a halál völgyében járó (Zsolt 23,4) hívő képét tárja elénk.

Schütz költeménye a korálokban gyakran előforduló versformában, *Luther-strófiában* íródott; énekeskönyvünk *Luther Márton Jer, örvendjünk, kereszténynek* (EÉ 318) kezdetű dallamára illesztette rá. Ez a stófi forma valójában a német irodalomban a középkor óta fontos szerepet betöltő *Bar-formára* vezethető vissza, amelynek egyes részeit németül így hívják: *Stollen – Stollen – Abgesang*. A Luther-strófa ennek egy speciális variánsa, ebben ugyanis a Stollen-részek két-két korálsorból állnak benne, az Abgesang háromból, az egyes sorok szótagszáma pedig 8, 7, 8, 7, 8, 7. Reformátorunk nagyon kedvelte és gyakran használta ezt a formát, melyet a *Mélységes mélyből kiáltunk* (EÉ 402) vagy a

Lásd meg a mennyből, Úristen (EÉ 257) kezdetű koráljaiban, valamint más, részben későbbi énekköltőinktől származó, *A menny Urának tisztelet* (EÉ 43), az *Eljött hozzánk az üdvösség* (EÉ 320) vagy az *Ím, jászlad mellett térdelek* (EÉ 161) című énekekben is felismerhetünk.

Az ének komponálásakor Luther egy olyan világi dalt vett alapul, melynek kezdő sora a korálhoz hasonlóan szintén „Örvendjétek!” felkiáltással indul. Különös dallamvezetést erőteljes hangközúgrások és az azokat kiegyensúlyozó skálászerű dallammenetek jellemzik. De az örömteli karaktert nemcsak a dallam, hanem a ritmus is szolgálta. A korálsorok Luthernél ugyanis rövidebb felütéssel indultak, mint az énekeskönyvünkbeli változatban, s ez igazi frisseséget kölcsönzött az éneknek.

Különösen most, a reformáció ünneplésére készülve érdemes felelevenítenünk az egyházunk számára oly kedves Luther-korálokat, köztük a Szentháromság ünnepe utáni huszonharmadik vasárnap főénekét is. Dallamának kifejezőereje és frissessége segíthet bennünket az ünnepre való ráhangolódásban!

■ FEKETE ANIKÓ

LAPUNK A VILÁGHÁLÓN A WWW.EVELET.HU CÍMEN OLVASHATÓ.

Kommunikáció mint stratégia

◀ Folytatás az 1. oldalról

A szeminárium résztvevői Esztergomban látogatást tettek a római katolikus egyház nemrégiben felújított épületegyüttesében, a Szent Adalbert Képzési Központban. Előadást hallgathattak meg arról, miként lehet weblap segítségével hatékonyan elérni üzenetünk címzettjeit. Cserép János webfejlesztő mondanóját az általa üzemeltetett esztergomi közösségi portál, a *szertgom.hu* val illusztrálta. Ebéd után a résztvevők megtekintették – idegenvezető kalauzolásával – a bazilikát és a kincstárát. Kisebbségi voltunkat jól szemlélteti, hogy – mint az idegenvezetésben elhangzott – az esztergomi evangélikus templom belsejének alapterülete megegyezik a bazilika főoltárképeinek területével.

Piliscsabára visszatérve csoport-

Szép Krisztina prezentációja

tos beszélgetésére és a találkozó kiértékelésére került sor. Végül a hivatalos együttlet Mato Miroslav alsósajói (Szlovákia) evangélikus lelkész áhítatával zárult. Szombat reggel László Virgil rövid városnézésre kísérte a Budapestten keresztül hazautazó vendégeket.

Lapunk kérdésre válaszolva Praxedis Bouwman elnök aszszony elmondta, hogy sikeres-

nek értékelte Magyarországon tartott alkalmukat, és ezért mindenkinek köszönettel tartozik, aki bármilyen feladatot vállalt a szervezésében, lebonyolításában. Elmondta továbbá, hogy a következő szeminárium témája az egyház és az állam kapcsolata lesz, helyszíne pedig szándékuk szerint a reformáció hazája.

■ K. D.

Összefogás a közös célokért

◀ Folytatás az 1. oldalról

Gáncs Péter püspök beszélgetésindító referátumában *Lengyel László* politológus szavait idézve, illetve *Tomka Miklós* szociológus adataira hivatkozva gondolatébresztő képet vázolt fel: a nemcsak gazdasági, politikai és szociológiai, hanem lelki értelemben is egyre inkább elszívtagosodó országban a vallási kisközösségek, a gyülekezetek lehetnek azok az oázisok, amelyek a társadalmi felemelkedés és megújulás alappilléreiként szolgálhatnak. Az önkormányzatoknak – a falvak pusztulása, az iskola-, óvoda- és postabezárások idején – minden szempontból érdekük a helyi önszerveződő közösségek, jelen esetben az egyházközségek támogatása és a velük való együttműködés, hiszen a társadalomra leselkedő legnagyobb veszélyt Tomka Miklós szerint éppen az a szociológiai tendencia hordozza magában, hogy a magyar társadalomnak alig két százaléka szerveződik valamilyen közösségbe.

A tanácskozás középpontjában annak keresése állt, hogy a különböző településtípusok esetében milyen lehetőségei vannak a gyülekezetépítésnek. Az önkormányzatok ebben a vonatkozásban leginkább a templok, gyülekezeti épületek, lé-

tesítmények és az intézményi infrastruktúra-fejlesztés területén nyújthatják a leghatásosabb segítséget, míg a gyülekezetek a települések kulturális életében, programok szervezésében vehetnek részt. Sok szó esett az egyházi fenntartásról, de állami feladatokat ellátó (oktatási, pedagógiai és szociális, diakóniai) intézményeknek a városok, falvak életében betöltött – sok esetben kiemelt jelentőségű – szerepéről is.

Gáncs Péter külön is hangsúlyozta, hogy az önkormányzatok és az egyházközségek között a kommunikációs és médiakapcsolatok terén is sok ígéretes lehetőség vár kiaknázásra. A települések kulturális életének szerves része lehet a gyülekezetek által szervezett programsorozat, míg a lelkészek

„felajánlhatják” szöszékeiket, hogy a közösség tagjai a hirdetések keretében, a templom és a gyülekezeti terem „közéleti fórumain” is értesülhessenek fontos közügyekről.

A találkozó meghívott előadója *Kocsis István*, a Déli Egyházkerület pályázati referense, a sárszentlőrinci népfőiskolai alapítvány titkára volt, aki a különféle település- és vidékfejlesztési pályázati lehetőségekről tartott beszámolót. Rámutatott, hogy az egyházközségek, egyházi fenntartású intézmények és az önkormányzatok közötti partnerség, együttműködés és a közös célok érdekében megtervezett kooperáció hosszú távú érdeke mindkét félnek. Ez már csak azért is igaz, mert a pályázatok jellegét, típusait tekintve egyes esetekben inkább az önkormányzatok, más esetekben inkább az egyházközségek pályázhatnak sikerrel olyan célokért, amelyek megvalósítása mindkét fél számára hasznos, és gyümölcsöző előnyökkel jár.

A Déli Egyházkerület területén lévő települések polgármestereinek első találkozója Szabóné Mátrai Marianna püspökhelyettes igei meditációjával ért véget. A kerület vezetőségének terve szerint a jövőben további hasonló találkozókra kerül sor.

■ PETRI GÁBOR

Lelkésziktatás Dombóváron

▶ A pénteki országos eső után verőfényes délutánon gyülekeztek vendégek és résztvevők október 18-án, szombaton a dombóvári evangélikus templomban, ahol Szabó Vilmos Béla esperes beiktatta Szücs Esztert a Dombóvár–Kaposzsekcső–Csikó-tóti Társult Evangélikus Egyházközség parókus lelkészi állásába. Az ünnepi liturgiában Aradi András bonyhádi (volt dombóvári) lelkész mellett természetesen közreműködött Szabó Szilárd, az egyházközség másik lelkésze – Szücs Eszter férje – is.

Baranyai Egyházmegye esperese. „Szöszékfoglaló” prédikációja alapigéjének Szücs Eszter Róm 8,38–39-et választotta, de nemcsak erről az igéről beszélt, hanem azokról is, amelyek eddigi életében fontosak voltak. Így az

A SZERZŐ FELVÉTELE

Bár az áthelyezett munkanap miatt nem telt meg a templom, az iktatáson számos gyülekezet képviseltette magát Pécsről Budapest-Kőbányán és Vönöckön át egészen a németországi Bietigheimig.

„Elhangzott az igei elhívás, most egy gyülekezet várja a választ” – szólította meg személyesen a lelkész az Lk 5,11 alapján tartott igehirdetésében a Tolna-

igei vezérfonal mellett a Dombóvárra vezető földrajzi útvonal is kirajzolódott: Vönöck, a szülőfalu; Budapest-Kőbánya gyülekezete, ahová teológusként járt; Csömör, ahol hatodéves lelkészként szolgált; Pécs, az első szolgálati hely (és kisfiuk születési helye). A lelkész az is felsorolta, hogy élete ezen állomásain kikkel találkozott, kiktől tanult: Kovács Imre és felesége, Kovácsné Tóth Márta, Solymár Péter és Balikó Zoltán lelkészek neve a

Párban – Érden – szolgálatban

▶ Sok helyről sokan érkeztek a testvérek múlt vasárnap Érdre, hogy tanúi legyenek Labossa Péter beiktatásának, valamint beosztott lelkészi státusba kiküldött felesége, Labossáné Kővágó Anita megáldásának.

A gyülekezet tizenhét éven át hűséges lelkészenek, *Iltész István*nak a nyugdíjba vonulása miatt megüresedett helyre hívták meg a 2002 óta Nyíregyházán szolgált Labossa Pétert. Az iktatás szolgálatát *Bence Imre*, a Budai Egyházmegye esperese végezte.

FOTO: BODA ZSUZSA

Fil 1,3–6 alapján tartott igehirdetésében hangsúlyozta: akik közösséget vállaltak az evangéliummal, ne magukat hirdessék, hanem életük prédikáljon, és szavaikból, tetteikből Jézust ismerjék meg az emberek.

Az esperesi prédikációra szinte válasz volt az új lelkész székfoglaló idehirdetése, amelyet a meghívón is szereplő Zsolt 95,1 alapján tartott. Labossa Péter hangsúlyozta: ez a vasárnap délutáni örömmel megváltó Úr Jézus Krisztus ünnepe, aki örvendező életet kínál mindannyiunk számára.

A beiktatott lelkész életében jelentős volt az 1999. esztendő. Akkor augusztusban ordinálták

dombóvári gyülekezet tagjai számára sem volt ismeretlen.

Beszédében Szücs Eszter arról tett tanúbizonyságot, hogy a választott életutat nem ő választotta, hanem Istentől kapta. Isten részesítette őt olyan adományokkal, amelyek a lelkészi szolgálatra indították. „...minden jó adomány és minden tökéletes ajándék onnan felül, a világoosság Atyjától száll alá, akiben nincs változás, sem fénynek és árnyéknak váltakozása.” (Jak 1,17) Céljának azt nevezte, hogy mindig kész legyen számot adni a benne élő reménységről. Arról a hitről, hogy ha Istent szeretjük, akkor minden megpróbáltatás is a javunkat szolgálja.

A köszöntők közül és *Rózsai György* felügyelő beszámolójából kiderült: nemcsak ünnepi istentisztelet zajlott szombaton Dombóváron, hanem egy hosszabb építkezési folyamat végéhez ért. Idén testvérgyülekezetül választották a budapest-kőbányai gyülekezetet, felújították a parókiát, és immár két lelkésze – egy lelkész házaspárja – van ennek a nagy múltú, kiterjedt egyházközségnek.

■ DR. SRAMÓ ANDRÁS

A kecske is, meg a káposzta is...

Erdélyben az 1568. évi tordai országgyűlés szentesítette a meglévő három (római katolikus, evangélikus és református), valamint a melléjük fölzárkózó negyedik, az unitárius vallásfelekezet törvényes keretek közötti működését, és vetette meg a felekezeti szellemiségű iskolai nevelés alapját; a felekezeti oktatási intézmények – mint minden egyházban – itt is az egyházi szolgálatra való fölkészítést végezték.

Kolozsváron több mint negyven év kihagyás után, a kilencvenes évek elején jelentek meg ismét a felekezeti iskolák: a Kolozsvári Református Kollégium, a Pázmány Péter Katolikus Gimnázium, a Báthory István Elméleti Líceum keretében és a János Zsigmond Unitárius Kollégium a Brassai Sámuel Elméleti Líceum épületében.

Megalakulásuk óta állandóak a viták a felekezeti és állami iskolák között és körül. Legutóbb a Pázmány Péter Katolikus Gimnázium diákjai, szülei és néhány tanár tüntetett a Báthory István Elméleti Líceummal való egyesítés ellen. A tünte-

tők azt nehezményezték, hogy megkérdeztük nélkül döntöttek úgy az illetékesek, hogy a Pázmány Péter-gimnáziumot beolvasztják a líceumba.

Első ránézésre furcsa, hogy a sokéves várakozás után sok fáradozással és áldozatos munkával újraindított magyar felekezeti iskolát nem állami nyomásra, hanem önként adja fel az az egyházi hatóság, amelynek minden észérv szerint a kíméletesen újraépülgető erdélyi magyar társadalom egyik intézményét kellene erősítenie, fejlesztenie, tartalommal feltöltenie. Igen ám, de a helyzet ennél összetettebb.

Az utolsó alkotmánymódosítás alkalmával az oktatás hárompillérvé vált: állami, magán- és felekezeti. A módosított alkotmány és az új tanügyi törvény értelmében tehát lehetővé válik a felekezeti oktatás megszervezése is. A történelmi egyházak megkapják az intézményalapítási jogot. Ezeket az iskolákat – az új oktatási törvény szerint – államilag is finanszírozzák majd. A tanügyi törvény közérdekű intézményeknek ismeri el a

ÉGTÁJOLÓ

felekezeti iskolákat, s mint ilyenek, anyagi támogatásban részesülnek.

A decentralizálás elvén alapuló új oktatási rendszer fejkvótát ír elő minden tanuló után. A felekezeti iskolák is a hozzájuk járó gyermekek száma alapján jutnak támogatáshoz. Ha csak húsz tanuló van, akkor annyi után kapnak pénzt. Hogy tudja-e működtetni ebből az intézmény, az az illető felekezet dolga.

De mi a helyzet akkor, ha nem tudja? Így történt ez a Pázmány Péter Katolikus Gimnáziummal is. Kevesebb tanulója volt, mint a Báthory-líceumnak, a költségeket pedig nem tudta fedezni. Ésszerű megoldásnak tűnt tehát a líceummal való egyesülés. Nem könnyebb feladni a

nevet, a struktúrát, de megtartani a tartalmat? Az új tanintézet megtartja a Báthory István Elméleti Líceum nevet, és helyet kapnak majd benne mind a világi, mind a felekezeti osztályok. A líceum átveszi a katolikus gimnázium összes tanulóját és tanárát; közülük néhányan eddig is oktattak mindkét tanintézményben. Ugyanakkor az osztályok létszáma változatlan marad, s mindegyik megőrzi eddigi entitását, megtartva a katolikus osztályok karakterét.

Az intézkedésnek viszont anyagi vonzata van: a Báthory István-gimnázium épületét a katolikus egyház már régebben bére adta az állami iskolának. Így az épület karbantartását, felújítását az államnak kell fizetnie, másképpen ez a tulajdonos feladata lenne.

És hogy a rossz dolognak is a jó oldalát keressük: már ott tartunk, hogy az erdélyi magyarságnak vannak saját iskolái, és saját maguk dönthetnek ezek sorsáról, jövőjéről.

Számunkra az lenne újszerű, hogy a sajátos erdélyi sorshelyzetben miként va-

lósulhat meg a felekezeti és világi oktatás szimbiózisa egy intézményen belül a legpozitívabban. Ha ez a kísérlet sikerülne, követendő példa és modell lehetne a Kárpát-medence megannyi iskolájában, ott, ahol ez a mesterségesen alkotott antagonizmus megosztja a kedélyeket.

Ezek értelmében szó sincs arról, hogy ez a lépés a felekezeti oktatás kárára valna. Az egyesülés a katolikus oktatás minőségének javulását és a keresztény értékek megerősödését szolgálja minden téren.

Így talán a kecske is jóllakik, és a káposzta is megmarad.

Adorjányi Dezső Zoltán püspök Erdélyi Egyházkerület

Gregersen-Labossa György a Johannita Lovagrend új káplánja

▶ **Ismét evangélikus a magyarországi johanniták lelki vezetője. A kilencszáz éves múlta visszatekintő Johannita Lovagrend Magyar Tagozatának új káplánja Gregersen-Labossa György szombathelyi lelkész. Az idén augusztusban kinevezett káplánt új megbízatásáról kérdeztük.**

– A káplán feladata a renden belüli lelki élet vezetése, valamint a programok, lovagi napok szervezése, melyeken a lelki szolgálatot is végzi. Ezenkívül a lovagi liturgiát vezeti a kommandátorral (vezetővel) együtt. Adott esetben a lovagok és hozzátartozók temetése, lelki gondozása is a feladata.

A rend egyik célja a hit védelme, ma már persze nem fegyverrel, hanem tekintéllyel, példamutatással. Ennek kapcsán a káplán „biztosítja” a teológiai hátteret, ha szükséges, állást foglal erkölcsi kérdésekben.

Közvetlen elődöm dr. Zalatnay István református lelképásztor, őt megelőzően

pedig id. dr. Fabiny Tibor végezte a kápláni szolgálatot. A káplánt a rend kommandátora jelöli ki.

– Hol találkozhatunk johannitákkal?
– Adományokkal, segélyszállítmányokkal több evangélikus egyházközségben nyújtunk támogatást. A segítőszolgálatban részt vevő fiataljaink a Szélrózsán például elsősegélynyújtóként álltak készenlétben. Ott vagyunk árvíz esetén, ha kell, a határon túli magyar területeken is. Kapcsolatban állunk a németországi, hollandiai és svéd johannita renddel. Ezekben az országokban rendünk kórházakat, szeretetintézményeket, házi gondozói és mentőszolgálatot tart fenn, kiemelten foglalkozik hospice-ellátással és elsősegélynyújtó tanfolyamok szervezésével.

A lovagrend a keresztes hadjáratok idején alakult; kezdetektől fő feladata a betegápolás. A johannita nevet a 16. század dereka óta a rend protestáns ága viseli, a római katolikus ág neve Máltai Lovagrend. A johanniták magyar tagozatát 1924-ben hozták létre.

■ Sz. Á.

Gregersen-Labossa György (jobbról a második) a múlt heti balatonszárszói konferencián a Magyarországi Evangélikus Egyház Diakóniai Osztálya munkatársainak – Buda Annamáriának, Lányi Andrásnak és Ürögi Mihály Ferencnek – a társaságában

A BAJOR »DIAKÓNIAI FALUBÓL« IS ÉRKEZTEK ELŐADÓK

Szolgáló szeretet

Országos és gyülekezeti fenntartású intézmények vezetőinek konferenciája

▶ **A diakóniának, vagyis a szeretet-szolgálatnak ezer szállal kell kötődnie a helyi közösségek életéhez. Egyebek mellett erre hívták fel az országos, illetve gyülekezeti fenntartású intézmények vezetőinek és lelkészeinek figyelmét az október 13–15. között megrendezett balatonszárszói konferencián. Egyházunk diakóniai osztályának meghívására a hét első napjaiban mintegy nyolcvanán töltötték meg az Evangélikus Konferencia- és Missziói Otthont.**

Szeretetteljes, ám határozott kérést fogalmazott meg Ittész János elnök-püspök a konferenciát megnyitó áhítatában: akikre munkájuk során embereket bízunk, ne mondják, hogy „ráérek”, „majd holnap”, hiszen nem tudhatjuk, lesz-e még lehetőségünk segíteni.

A munkaág egyházunkon belüli jelentőségét hangsúlyozta Pröhle Gergely országos felügyelő. Kifejtette: „Nem véletlen, hogy az új egyházi stratégia élő kövek egyházáról és gyülekezetek szolidáris közösségéről beszél. Az sem véletlen, hogy a diakónia jelentős szerepet kap ebben a munkában. Mert ahol sikerül bekapcsolni valamilyen módon a gyülekezeteket a diakóniai intézmények munkájába, ott a közösség is erősödik. Ha a gyülekezeti tagok úgy érzik, hogy az elesettek iránt ők is felelősséggel tartoznak, akkor ez erősíti a hitüket, erősíti a gyülekezet munkáját, és a külvilág, a szekuláris társadalom számára is sokkal nyitottabbá, tevékenyebbé válik a helyi és az egész hazai evangélikusság.”

A diakóniai bizottság elfogadta az országos felügyelőnek azt a javaslatát, hogy

kétévenként álljon rendelkezésre egy bizonyos összeg – előreláthatólag másfél-két millió forint –, amely egy kiemelt szeretetintézmény, illetve általában a diakóniai munka népszerűsítésére fordítható.

A sokak által ismert *Kapu program* koordinátorának személyében szeptember óta új vezetővel működik a Magyarországi Evangélikus Egyház Diakóniai Osztálya. Rövid bemutatkozásában Buda Annamária nemcsak saját szakmai múltját ismertette, hanem beszámolt a diakóniai munka jelenlegi helyzetéről, és vázolta a kilátásokat is.

A diakóniai bizottság – a konferenciát megelőző napon tartott – üléséről a grémium elnöke, Gregersen-Labossa György lelkész számolt be. A testület első változatát tárgyalta annak a hét éves diakóniai munkatervnek, amely a már említett új egyházi stratégiához illeszkedik. Megtudhattuk azt is, hogy januártól „tematikussá” sorát kezdik a szeretetszolgálatban – a 2009. esztendő a *Szteleho Gáborra* való emlékezés jegyében telik majd.

A konferencia délelőtti szakmai előadásain a jogszabályok értelmezéséhez és a változások követéséhez kaphattak gyakorlati útmutatást a résztvevők, többek között a térítési díj számításához szükséges szempontokat is elemezték.

Az igen sűrű program délutáni folytatásában már inkább a diakóniai munka lelki-szellemi aspektusairól esett szó. A kóros szellemi hanyatlás kérdéskörét a demencia elismert szakértője, prof. dr. Rajna Péter egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia doktora ismertette.

A konferencia második napján komplex diakóniai képzési programot mutattak be a németországi Neuenstedtsau-ban működő „diakóniai falu” vezetői.

Nem véletlenül, hiszen hazánkban ennek mintájára tervezik kidolgozni a diakóniai szolgálatra való felkészülés – háromlépcsős – képzési programját.

Délután az autoritás és hatalom problematikáját járták körül a résztvevők; egy részük az esti úrvacsorás istentisztelet után el is búcsúzott, mivel a konferencia harmadik napjára tervezett programokon választható volt a részvétel. A félnapos tréningen azt vizsgálták, mik a feltételei annak, hogy a diakónia „testének” a tagjai harmonikusan működjenek együtt; ilyenformán a tréning illeszkedett a szerda reggeli áhítat témájához.

A konferencián Gregersen-Labossa György többször is kiemelte, hogy a diakóniai munkához már csak azért is feltétlenül szükség van önkéntes segítőkre, mert a lelkészek egyedül képtelenek elvégezni azt a mérhetetlen mennyiségű munkát, amely egy diakóniai intézmény működtetése esetén rájuk hárul a gyülekezetekben – beleértve az idősek látogatását, a lelki gondozást, az adminisztrációt és így tovább. „A gyülekezeti diakóniában óriási segítséget nyújthatnak az önkéntes munkatársak” – hangsúlyozta a szombathelyi gyülekezet lelképásztora.

Ismeretes, hogy az úgynevezett *Kapu program* elindításával már egyházunkban is bevezették (egyelőre két helyszínen: Szombathelyen és Szarvason) az önkéntes segítői szolgálatot.

A diakóniáért felelős püspök, Ittész János újságírói kérdésre a következőképpen értékelte a tanácskozást: „Örömmel tapasztaltam, hogy a konferencia nem kizárólag az intézmények adminisztrációval kapcsolatos problémáira és teendőire fókuszált, hanem hangsúlyt kaptak a diakóniai identitást és a lelki dimenziót érintő kérdések is.”

■ SZEVEÉNYI ÁGNES

HIRDETÉS

Őszi KIE-bibliahét a Sóvárban

2008. november 4–8.

Aki szeretne egy kis időre kilépni a hétköznapi rohanásából és bibliatanulmányozással tölteni néhány nyugodt, őszi napot a Balaton partján, azt szeretettel várjuk bibliahetünkre. A helyszín a KIE konferencia-központja, mely Balatonyörökön található.

A hét lelki vezetője Lupták György evangélikus esperes, a KIE elnöke. A délelőtti előadásokon Péter apostol személyiségét, mozgalmat ismertetjük meg, délutánként, esténként pedig szabad program lesz: kirándulás, városnézés, túra, film, éjszakába nyúló beszélgetések. Erre a hétre elsősorban felnőtteket várunk.

Részvételi díj: 13 000 Ft (KIE-igazolvánnyal 11 000 Ft).

Jelentkezés a kisantalzszuszska@kie.hu e-mail címen vagy a 20/770-0458-as telefonszámon.

HIRDETÉS

Meghívó

A Magyarországi Evangélikus Egyház nevében tisztelettel meghívjuk az első Katalin-napi evangélikus bálra, november 22-ére a Budavári Önkormányzat aulájába (1014 Budapest, Kapisztrán tér 1.).

Élőzetes program: 18.00: Beköszöntő • 18.15: Megnyitó: dr. Fabiny Tamás, a bál fővédnöke • 18.30: Stúdium Dixieland együttes – Pröhle Gergely vezetésével • 19.15: Vacsora, állófogadás • 20.30: Völgyessy Szomor Fanni énekel • 21.00: Major Péter és Vigh Zita Veronika profi táncosok produkciója • 23.00: Tombola

Az est során borkóstolót tartunk Opperheim József és Halász János pincészetéből.

A tombolajegyek árából befolyt összeg az orosházi és a gödöllői anyaóvó intézetek támogatását szolgálja.

Jegyek korlátozott számban a Huszár Gál papír- és könyvesboltban kaphatók (1052 Budapest, Deák tér 4.) november 3-tól 3000 Ft-os áron.

A szervezők

HIRDETÉS

Veni Creator

A Magyar Egyházzenei Társaság (MET) ökumenikus, országos kórustalálkozót tart az Evangélikus Hittudományi Egyetemen (Budapest XIV., Rózsavölgyi köz 3.) november 8-án 14 órától. A kórustalálkozó tematikája: *Himnuszok a kórusirodalomban*. Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Dr. Kinczler Zsuzsanna, a MET pedagóguszekciójának vezetője

Szemléletszilárdítás

Interjú Buda Annamáriával, a diakóniai osztály új vezetőjével

▶ **„A Kapu programmal már korábban is foglalkoztam, de az evangélikus egyházzal közelebről idén áprilistól »ismerkedtem meg«, miután eldől, hogy ebben az egyház szintén részt kíván, illetve tud venni. Az önkéntes segítőszolgálat erősítését célzó programot az Országos Foglalkoztatási Közalapítványtól elnyert támogatásból sikerült elindítani, és engem bíztak meg a koordinálásával. Félállásban végeztem az adminisztrációs feladatokat, amikor azonban megüresedett az osztályvezetői pozíció, lehetőségem nyílt erről a szintről folytatni a munkát” – mondja mintegy bemutatkozásként Buda Annamária, aki szeptember óta vezeti az Országos Iroda Diakóniai Osztályát. Eddigi életútjáról, új munkakörében szerzett benyomásairól, illetve terveiről a Balatonszárszón tartott diakóniai konferencia végeztével faggattuk.**

– Békés megyéből, Gyuláról származom. Érettségi után Békéscsábán elvégeztem a tanítóképzőt, majd a gyulai katolikus általános iskolában tanítottam.

Szegedi mentálhigiéné szakos tanulmányaim alatt keltette fel érdeklődésemet a szociológia, és leltem rá valódi hivatásomra. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem szociológia szakán folytattam tanulmányaimat, közben dolgoztam. Egy újságban akadtam rá arra a hirdetésre, amelyben titkárnót kerestek az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet egyik kutatóprofesszora mellé. Bejelentkeztem, elmondtam, hogy nem tudok gépelni, nem tudok kávét főzni, viszont érdeklődöm a téma iránt. Halász professzor fölvetett, és én ezért a mai napig nagyon hálás vagyok neki. Munkám során ugyanis mélyebb ismereteket szerezhettem az epilepszia betegségről, amellyel hamarosan magam is foglalkozni kezdtem.

Sokáig nem találtam a helyem Budapesten, ezért is örültem meg, amikor két olyan – idősellátással és egészségüggyel kapcsolatos – kutatási projektet bíztak rám, amelyeket a békéscsabai Béthel Alapítványon ke-

FOTO: SZEVEÉNYI ÁGNES

resztül végezhettem. Ezután ismét a fővárosban, a Budapest – Bethel Egészség Centrum Alapítványánál adódott lehetőség. Ennél az epilepsziások megsegítésére létrehozott nonprofit szervezetnél munkaerő-piaci kérdésekkel, szervezettefejlesztéssel, klienscsoportokkal foglalkoztam. Majd megérkezett várva várt kisbabánk, Vilmos, aki ma már elmult négyéves...

– Hogy érzi magát új munkakörében?

– Könnyebbé vált, hogy nem nekem

kell előteremtenem az alkalmazottak bérért, mint a nonprofit szférában, ahol ez rizikós feladat és komoly teher. Ugyanakkor azt tapasztaltam, hogy a tárgyalópartnerek sokkal komolyabban vesznek. A balatonszárszói konferenciára nem kis izgalommal készültem, és nagy megkönnyebbülést jelent, hogy jól sikerült.

– Milyennek látja az evangélikus szeretetintézményekben folyó munkát?

– Célul tűztem ki, hogy december 31-ig az összes országos fenntartású intézményt meglátogatom, és – ha belefér – a gyülekezeti fenntartásúakat is. Eddig az intézményhálózat mintegy harmadában sikerült személyesen is megfordulnom. Úgy tapasztalom, hogy az egyházi szeretetintézmények erősége munkatársaik hivatásbeli elkötelezettsége. Sok helyütt szembetűnő volt továbbá, hogy milyen jól kihasználják a fizikai adottságokat. Örömmel látni, hogy a diakóniai intézmények közelében majd mindenütt áll egy templom, mintegy szimbolizálva az evangélikus szeretetszolgálat alapját.

– Bizonyára vannak már elképzelései arról, hol lenne szükség változtatásra, mi szorul fejlesztésre...

– Amit fejlesztendő területnek látok – bocsánat a hivatalos megfogalmazásért –, az az alapidokumentumok egységes szemléletben való kezelése. Céloom, hogy az osztályon szolgáltatói szemlélettel nyújtsunk fejlesztési lehetőséget, információt és segítséget minden olyan diakóniai intézménynek, amely nevében viseli az „evangélikus” jelzőt. A jövőben szeretnék jobban bekapcsolni a diakóniai munkába a helyi gyülekezetek tagjait. Ha nagyobb számban sikerül bevonnunk őket a szolgálatba, akkor a szakember- és kapacitáshiányból adódó gondok jelentősen enyhülhetnek. Szívesen beépítenék a munkánkba mindazt, ami külföldön már bevált, jó gyakorlatnak bizonyult. Jelenleg a bajor diakóniával, illetve a neuenstedtsau-i központtal látszanak kibontakozni konkrét közös programok.

■ – SZEVEÉNYI ÁGNES

Gyászóda az 1956-os forradalomról

Beszélgetés Szokolay Sándor Kossuth-díjas zeneszerzővel

– 1956 életem döntő élménye – kezdi emlékezését a zeneszerző. – Ma is ez határozza meg gondolkodásomat. 1956-ban huszonöt éves voltam. A rádióban dolgoztam mint zenei szerkesztő, ott ért a forradalom kitörése és a tüntetés. Kimentem, és pillanatok alatt váratlan dolgok értek. Ahogy később senki se érezte, hogy a Ceausescu-rendszernek vége lesz, senki se hitte, hogy az intervenció öröknek tűnő hatalma szét-esik... Ugyanilyen volt 1956, csak egy keményebb szorításból akart a nemzet megszabadulni. Vége lett hirtelen a rab-ságnak, az ötvenes évek nem szűnő zsarnokságának – ha rövid időre is. De nem volt hiába!...

– Erre az időre esnek békéstar-hosi zeneliceumos évek.

– Békéstarhoson 1946-tól '50-ig jártam a zeneiskolába, vagy inkább úgy mondanám, az „élményiskolába”. Gyerekkorom tündérvilágja. Ott ismertem meg Kodály Zoltánt, Bárdos Lajost, Weöres Sándort, Török Erzsit, Németh Lászlót. Ezek az emberek barátok lettek, példaképeimnek tekintetem őket. Kodály tanár úr mondta, hogy lehet valakinek kicsi, közepes vagy nagy tehetsége, amit az ég ad, de ha nincs tartása, semmire se megy. Ennek köszönhetem, hogy a zenei és irodalmi élet bűvöletében élhettem, és ezek az emberek hozzásegítettek ahhoz, hogy amit ők megszerveztek, attól mi mentesüljünk... mert az egyházzeneszerek gyorsan kipenderítették a Zeneakadémiáról... 1953 évadzáró ünnepségén már érezt valamit, lehetett érezni, hogy a palackból ki akar törni a szabadságvágy. Kodály Ki a jó zenész? című előadása az évzáró nagy eseménye volt. A kérdésre a válasza: az, akinek kiművelt füle van, szelleme, műveltsége, ízlése és kiművelt keze. Tehát a matériát az utolsó helyre tette. A kiművelt szív és agy mellé a lélek került. Azokban az években az országot ateista világnézetű emberek irányították, megfelelően a lélekről. Kodály az elnyomásra így válaszolt: műveljük magunkat a legeslegmagasabb fokig! Felejt-hetetlen volt!

– A forradalom alatt nem került veszélybe?
– Az első halottat a Múzeum-kertben láttam. Egy diáklányt találtak el; fantasztikus álmodozó arca volt. Tudtam, hogy tüntetés lesz a Műegyetmenél, de nem tudtam fölfogni. Egy pillanat alatt felbolydult a város, felborítottak villamosokat, ezrek és ezrek jöttek ki az utcákra. Egy rádiós vezető kérdezte tőlem, miért mondom, hogy forradalom van. Miért nem mondom ellenforradalomnak? Kértem, jöjjön ki a Kálvin térre. Az Üllői út és a Baross utca sarkán volt egy óra- és ékszerbolt, be volt löve a kirakata. És semmi nem tört el belőle, minden a helyén maradt!... És akkor elmondhatatlan volt a boldogság. 1956-ban hirtelen kiszabadultunk a rettenetes elnyomásból, az egész ország pillanatok alatt talpra állt, ment összekarolva és Himnusz-t énekelve. Azóta se láttam Magyarországon ilyen összetartást!

– Az októberi forradalom áldozatainak több művel is emléket állított. A Tűz márciusa, Siratóéneke, Magyar zsolnár, Az '56-os évre...

– A Tűz márciusa oratóriumot 1956 és '59 között komponáltam. A Tanácsköztársaság évfordulójára kértek tőlem egy művet, és én említettem, hogy kizárólag

klasszikus költőkben gondolkodom, nem alkalmi versfaragókban. Így esett a választás Ady Endrére. Mikor már tanul-ták a darab első felét, a sárospataki vár-ban, ahol az alkotóházban dolgoztam, megjelent két jól öltözött férfi, és mon-dta, hogy népellenes művet írtam. Följe-lentettek, sőt a rádió elnöke is hívatott. Előtte elmentem Kodály tanár úrhoz ta-nácsot kérni. Nagyon szigorú ember volt, megszidott: miért veszélyeztetem magam?! Kérdezte, mi volt a kifogás. Nagyon sokszor van benne – mondtam –, hogy „magyar”. Azt tanácsolta, mint egy ügyvéd, hogy ne tagadjak le

FOTÓ: CSERNAK ZOLTÁN

semmit, mondjak egy nagy számot. Dél-után bementem, fogadtak, és védelmére keltem az Ady-verseknek. Mikor a „magyar” szó gyakoriságát firtatták, kijelen-tettem, legalább négyszázszor fordul elő a darabomban, hisz az imitáció a kórus-szólamokban gyakran ismétlésekkel jár... Kérésükre beiktattam narratórt, ám még keményebb szöveget. Kicsit megenyhültek a végén, mikor megtalál-tam a megfelelő hangot, a hivatkozást, hogy 1848 márciusa is ott zeng.

– Új műve miért nem készült el az évfor-dulóra?

– Rossz előérzetem volt. Még az ötve-dedik évforduló előkészületei sem voltak igazán őszinték. Nem szerethettem ok-tóber 23-án a lovas rendőröket, elvonják az emberek figyelmét az ünnep áhítatá-ról elég szégyenletes módon. Művem megírására Kocsis Zoltán kért föl, hozzá-téve, hogy nem baj, ha nem az évfordulóra készítem el, hanem inkább úgy, hogy ez legyen az életem fő műve! Akkor feje-zem be, mikor „maga a mű” mondja azt, hogy „kész”! Én ebben szót fogadtam, mert Kocsis Zoltán zseniális férfi. Kevés olyan ember van a szakmánkban, aki ar-ra a szellemi maximumra képes, amire ő, és ne feledjük, zongoraművészként is a legnagyobbakhoz tartozik, sőt hangsze-relései is igen jelentősek!

Ez lett az első munkám, amit nem-csak fejen, de szívben és lélekben is „ki-hordtam”, és alaposan meggondol-tam... Föl kellett erősíteni azokat az ér-zelmeket, mert a zene nem vitatkozik, hanem ha tud: elmélyít! Október 23-a, ahogy a költő írta, az a „szent-évszámú Kedd” megváltoztatta a világot körülöt-tünk. A meteorológiáját, felejtethetlen ősz eleji hőmérsékletét kell a zenének visszaadni, visszaidézni, újraélve azokat a napokat... Évekig hordoztam, s ké-szültem erre. Közben idősebbé is tet-ték napjaink.

– Másodszor nyúlt Nagy Gáspár fájó-szép verséhez. Hogyan született a közös emlékezés?

– Nekem életem legnagyobb élménye 1956! Petőfit és Aranyt szerettem volna öt-vözni. A drámai pillanatok poétikus emlékezésbe oltva... Adyt már „kiírtam” magamból, hat-hét oratorikus mű ké-szült a verseiből. Az a legfontosabb, hogy ne tagadjuk le és ne írjuk át a törté-nelmünket. Ne deformáljuk az embere-ket, ne igazítsuk a pillanatnyi politiká-hoz. Nem azt kell elmondani, ami bor-zalmasnak tűnt '56-ban, nem is azt, ami csak csodálatos volt, hanem földidézni azt: mi kellett ahhoz, hogy a csoda meg-történjen. Nagy Gáspár írja: aki harcolt, az „félni sem mert”. Ha elmegyek a Corvin közbe, és látom a pesti srác szobrát fegyverrel a kezében, abban benne van az egész ok-tóber végi hangulat! Nem az, hogy fejjel lefelé, összedrótöz-va fekszenek a kivégzettek, ki-hantolják és újratemetik őket.

A mi történelmünk a világ leggaládabb dolgait örzi; ami a 301-es parcellában történt, arra alig találni szavakat. A gyilkosok nem tudják meg-váltani a világot, eltűnnek a semmiben. Egy régi szerzetes-től hallottam a rádióban, hogy amelyik nemzetnek hal-ványul a múltja, annak halvá-nyul a jövője is. A szeretet el-múlt a földön. És ez egyre job-ban a szakadék felé viszi a vi-lágot. Persze emlékezni kelle-ne arra is, hogy a régi „di-csőbb hadvezérek” a legyőzött ellenfe-let képesek voltak díszpompával meg-tisztelni... Ma is ott él a Bibliában az in-telem: ha szeretet nincs bennünk, sem-mik vagyunk! S az is, hogy „minden sza-bad, de nem minden használ”!

– Nagy Gáspár korai halála miatt még drá-maibb lett a műve...

– A költőt megkértem, írja meg a ver-set. Első mondatom az volt, hogy ne csak 1956 legyen benne. A két forrada-lom: 1956 és 1948! Mivel ezek ikertestvé-rek. Petőfi szelleme legyen benne, a márci-usi ifjak. Már az indító sor a Nemzeti dal – és az Egy gondolat bánt engemet... – köl-tőjét idézi: „A lángok lobbanó szívéhez értem, / mikor a nagyszerű halált meg-idéztem, / mikor a könnyek az Égből es-tek, / mikor legjobbaink értünk elstek. // Helyettem, helyetted is / itt, Budape-ten, / fiatal vérük folyt már az első es-ten, / egy örökre szent-évszámú Kedden, / aztán sokáig...!”

De ez a sokáig csak tizenvalahány napig tartott, november 4-én az ágyúk és tankok morajára ébredt a város. „Sortűzek gyalázta Magyarországot!” Nem magyarázza, folytatja tovább: „Szent suhancok» bátor / tettei sokkol-ták a Világot! / Ámultak közel és tá-vol... // Mert elszoktak már / az ilyen csodáktól: / hogy Dávid ismét / legyőzi Góliátot!” Ezzel én annyit kértem tőle, hogy ne az ármádia hatalmát hangsú-lyozza, inkább bibliai példát vegyen. A latin és magyar nyelv összeshívése azért is van, mert Nagy Gáspárért is szól, aki már odaát él... és október vér-tantúért is. „Október-vég... és nem akárhol! / Most is március idusa lángolt / egy letiport nemzet szívében...” Mind a kettő benne van. Hiszen tiltva volt március 15-e, le volt tompítva, összeke-verve, hogy ne legyen egyikről se szó. Minden nemzet büszkélkedett velünk Európában, csak mi éltünk büntudat-ban. Ez megtévesztés volt, mert nincs semmi okunk szégyenre.

Triantont, ahogy Magyarországot átélte, nem sok ország élte volna túl. Már nem lenne. De mi megmaradtunk, mert van a küzdéshez erőnk. A magyarság tehetsé-gében és szolgálatában szeretne jobbat továbbadni, mint amit kapott. Erről kezd a világ leszokni...

Attól függetlenül, hogy hány áldozata volt, 1956 a teremtett világnak egy csodá-ja. 1956-ról és 1848-ról úgy akartam szólni, ahogy Nagy Gáspár mondta a végén: „...megérti áldozatukat a nemzet...”

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

Október végi tiszta lángok

Oratorikus emlékezés 1956 vértanú hőseire

1. (REKVIEM)

A lángok lobbanó szívéhez értem,
mikor a nagyszerű halált megidéztem,
mikor a könnyek az Égből estek,
mikor legjobbaink értünk elstek.

Helyettem, helyetted is
itt, Budapesten,
fiatal vérük folyt már az első es-ten,
egy örökre szent-évszámú Kedden,
aztán sokáig...!

Sortűzek gyalázta Magyarországot!
Csak halott hőseid szemében
villant a szabadság!

Október-vég... és nem akárhol!
Most is március idusa lángolt
egy letiport nemzet szívében...

De nem tilthatták a lángot!
Egyetlen költőnk volt:
Petőfi Sándor!

„Szent suhancok” bátor
tettei sokkolták a Világot!
Ámultak közel és távol...

Mert elszoktak már
az ilyen csodáktól:
hogy Dávid ismét
legyőzi Góliátot!

2. (KYRIE)

Láttad aztán: mennyi kereszt állt itt!
Valaki mindig egy újabb nevet ráírt...
s alattuk hány győztes, vértanú-Dávid...
kérdezte: talán egy Angyal járt itt?

Mert a gyalázott, szétlőtt tereken
szent halottaink – mint oltárköveken –
a megtörtetett test és a kiomló vér
miszteriumát másolták le hánszor...

Akár a pap úrfelmutatáskor!
Ezért a tiltott börtön-parcella, temetőárok
csöndjében is ők tanúskodtak a szabadságról!
Nem a halálról: mert a gyertya értük lángolt.

És a kereszt hirdette: valóban győztek,
hiszen emléküik maradt a legerősebb!
Romolhatatlan arcuk, mint a márvány,
Isten elé tett memorandum: fényes kiáltvány!

3. (DIES IRAE)

Az ország lett
néma és halott...

Talán halottabb is
mint nem egy ifjú holt...

Ezért a lelkiük
dacos és tiszta volt,

akár a novemberi
fehér krizantémok.

Mésszel leöntött testüket
reflektorozta már a Hold,

vallatta brutális csönd,
majd a végső borzalom
tüstént munkába állt...
s szorgos hóhér-idő jött!

Ez volt akkor (azóta, most)
a te édes hazád,
és ez a vérrel dúsan öntözött
drága mostohád...!

Ez a minden árva rög
fölkötő örködő
maradék hited:
egyetlen anyaföld!

Éltüket menteni
elhagyták akkor anynyian...!
Nem segített itt semmi már,
de befogadta őket legalább
az addig szájáló Nyugat!

4. (LIBERA ME)

A gyertya lángja, korma
s a hirtelen szabadság
fehér áldozati füstje,
akár a holdfény színezüstje
a kivágott zászló-lyuk helyén sietve,
gyűlölt címer s csillagát feledve
szállt föl az égi csillagokba!

S az idő titokzatos méhéből
egyszer csak kirobbant
a gyermek... az a nem várt,
aki majd mindent
halálpontosan lát:
ő lett az első forradalmár!

És mámorosan skandált,
utcaikon, tereken át
szavalta a verset...
Keze még nem érintett fegyvert,
de már félni sem mert,
hősként tette a dolgát:
vele üzent a szabadságot!

Hogy véreből született ő,
aztán hirtelen felnőtt,
mint az a szép őszi álom,
mielőtt kilobbant
annyi fiatal élet álma ottan...
Testükön nem „fújó paripák”
vágatták át...
Tankok gyalázták őket holtan!

5. (SANCTUS)

Mert ezerszer is október-november...
ritka ősz: csak erre gondol az ember,
mert ezerszer is szent hőskért kiált,
kikért eljött még a láng!

S forró szívükben a világ
fölemelhetette mégegyszer
lehajtott fejt,
míg reszketve arra várt:
hátha megválthatja bűnös önmagát!

Gyűjtött hát sebesen örökmécses...
A halál bizony több lett mint az élet!

S ezerszer szentebb a gyávaságnál!
Fényeskedjete a gyertyalángnál!

6. (AGNUS DEI)

Minden a vériükből termett,
és a vériük áramával mozdult,
ha volt még börtönajtó...
megcsikordult.

A gyökér, ha lent szunyadt a mélyben,
fényre fordult.
Nem volt hiábavaló az sem, ami elmúlt:
feledésre ítélt legutolsó szavuk,
életük, álmuk, hősi áldozatuk.

Temetetlen, megtört testük fölött
a jövő lélekharangja kondult.

7. (LUX AETERNA)

A lángok forró szívéhez értem,
nincs, nem is lehet már több
ellobbanó pillanata ennek az útnak.

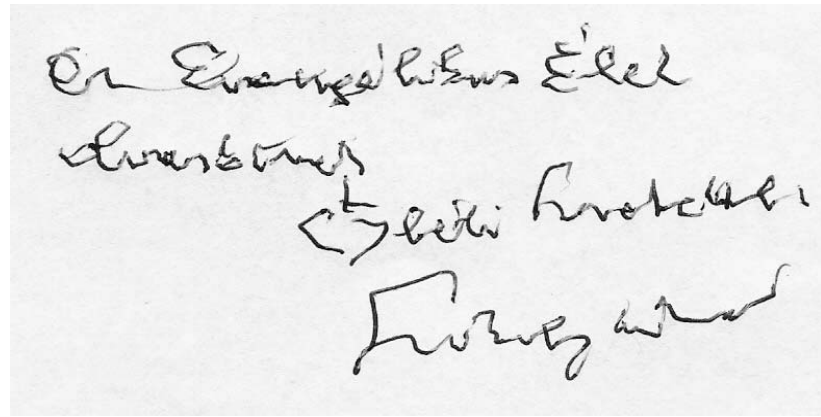
Élők: mutassátok föl a világnak
s a hunyorgó égi csillagoknak
a mi hőseinket, szent halottainkat,
akik most már jobban ragyognak,
és fényük egyre fényesebb lesz,
ahogy megérti áldozatukat a nemzet,
ha századonként legalább egyszer
fölkél és nem riaszthatja semmi fegyver...

Ekkor nagy lesz és hatalmas,
tántoríthatatlanul forradalmas,
bukásaiban is büszke, méltóságos...

Azt súgja: csak a holtak igazára hallgass,
mert az október végi tiszta lángok
szívébe égették a szabadságot!

(2004–2005)

NAGY GÁSPÁR

Szentháromság ünnepe
után 23. vasárnap

A Biblia v

Csoda az üszkös romhalmaz alatt

Tizenegy évvel ezelőtt, december 4-én Miskolcon szörnyen indult a nap: hajnali három óra körül a református deszkatemplom környékén lakók arra riadtak, hogy ég a templom. Egy elborult elméjű férfi a nyugati oldalfalnál több liter hígítót és benzint öntött ki és gyújtott meg – percek alatt lángba borult a barnára pácolt gerendákból és deszkából épült, zsindeletetűs istenháza.

„Ezen deszkatemplom tartassék fenn a legjobb karban időről-időre mindadig, míg Miskolcz városában helvét-hitvallású protestáns egyházi tagok és egyház leendnek (...), ha megégne is az, az alapjából deszkából és fából építessék fel” – hagyta meg végrendeletében 1882-ben Bató István kereskedő és neje, akik jelentős pénzüsszeget adományoztak az 1698-ban épült fatemplom karbantartására.

Százötven év múlva a tető és a számtalanszor beázott faszervezetek már nem bírtak sokat, összeomlással fenyegettek. A gyülekezet 1937-ben úgy döntött, hogy elbontják, és – a régi templom eredeti jellegét megőrizve – újat építenek. Ezt a következő év szeptemberében szentelték fel.

A Szeghalmi Bálint főépítész tervezte épület tizenkét méter hosszú fő tartóelemeit a Kárpátok havasain nőtt lucfenyők-ből vágta. A belső iparművészeti munkákban erdélyi fafaragók is részt vettek. Mindez másfél óra alatt vált üszkös rommá és hamuvá 1997-ben azon a decemberi hajnalon.

A lángra kapott és lehulló zsindeledarabok és gerendák a templomtérben is szörnyű pusztítást végeztek: megsemmisültek a díszesen faragott padok, szétégett a szószék, tönkrement az orgona.

A csodálatos módon megmenekült Szentírás, egy szék üszkös támlamaradványa és a részben elégett úrasztali terítő

A nagy hőtől felforrósodott harang ugyan nem szakadt le a helyéről, de az oltás során megrepedt, használhatatlanná vált. A füst és a megmaradt gerenda-szerkezet életveszélyes állapota miatt a templomba napokig senkit sem engedtek be a tűzoltók.

Az üszkös romhalmaz alatt azonban csoda lapult. A leégett úrasztalában a Biblia szinte sértetlen maradt. Megfelelted ugyan a borítója, lapjainak a széle megpörkölődött, ám ezt leszámítva nagyobb kár nem érte.

Biztosan lehet erre a csodára is magyarázatot találni, de a hívő ember nem szorul rá. Elég, ha csak felnyitja a Bibliát az evangéliumokban található jézusi szavaknál: „Az ég és a föld elmúlik, de az én beszédeim nem múlnak el.” (Mt 24,35; Mk 13,31; Lk 21,33)

■ B. Zs.

Milyen a jó Szentírás-fordítás?

Beszélgetés Pecsuk Ottóval, a Magyar Bibliatársulat Alapítvány főtitkárával

► **Az ideai esztendő, a Biblia éve után sem marad kihívás nélkül a Magyar Bibliatársulat Alapítvány. 2010-ben szeretnénk megjelentetni a protestáns új fordítású Biblia új, revideált kiadását. Az előkészületekről, illetve általában a bibliafordításról Pecsuk Ottót, a szervezet főtitkárát kérdeztük.**

– Fordítás, revízió, új kiadás... Mit takarnak pontosan ezek a kifejezések?

– Revízióról akkor beszélünk, amikor nincs szükség a teljes Szentírásnak a héber és görög alapszövegekből való újrászövegezésére, de bizonyos okokból mégis át kell nézni az adott bibliafordítást. Ilyen ok lehet például, amikor olyan kéziratok kerülnek elő, amelyek új, addig nem ismert információval, adalékokkal szolgálnak bizonyos bibliai részek értelmezésével kapcsolatban. Erre jó példa a holt-tengeri tekercsek megtalálása. Előfordulhat az is, hogy jelentősebb változások mennek végbe az adott nyelv használatában, vagy módosul a helyesírási rendszer, és az új szabályokat a bibliai szöveg esetében is alkalmazni kell. Ez történt például néhány éve Németországban. Alaposabb revízióra van szükség akkor is, ha felismerjük, hogy a meglévő fordításunk túl archaikussá vált, vagy a mai bibliafordítói megoldásokhoz képest túl sok pontatlanságot tartalmaz.

A protestáns új fordítás esetében igazából ezen okok egyike sem áll fenn. Az új kiadás elkészítését olyan apró dolgok teszik mégis indokolttá, mint például az 1990-es első megjelenés óta megváltozott nyomodahibák. Továbbá egységesíteni szeretnénk a jegyzetapparátust, és általában stilisztikailag is finomítani akarunk a szövegen. Revízióra vagy új fordításra egyébként körülbelül egynemzedékenként, tehát nagyjából harmincévenként van szükség. Ez az az időintervallum, amelyen belül a beszélt nyelv annyit változik, hogy a különbségek már a Biblia olvasásakor is észrevehetőek.

– Kik dolgoznak a bibliafordításon, illetve most az új kiadáson?

– A protestáns bibliafordításért a Magyar Bibliatársulat Alapítvány úgynevezett szöveggondozó bizottsága felel. Ez egy változó összetételű testület, amely a bibliatársulathoz tartozó tizenkét tag-egyház lelkészékező intézeteinek bibliai tanszékvezetőiből áll. Vagy ők maguk gondozzák a szöveget, vagy kijelöl-

nek olyan munkabizottságokat, amelyek az ellenőrzésük mellett végzik az érdemi munkát.

– Melyik a fontosabb: a bibliafordító első sorban jó teológus vagy jó fordító legyen?

– Mind a kettő nagyon fontos, azonban a Biblia világának, kultúrájának és teológiájának, az ókori nyelveknek, valamint a mai modern nyelveknek a megfelelő szintű ismeretét ma már egy személyben szinte senki nem ötvözi magában. Nagyon ritka, amikor valaki egy-

szere kiváló biblikus teológus, emellett remek héber és/vagy görög nyelvész és ráadásul kifogástalan magyar stilszista is. Pont ezért a régi bibliafordító gyakorlatot ellentétben manapság világszerte egyre kevesebb az olyan fordítás, amelyet egy ember készít; ehelyett a fordítói munka jellemzően bizottságokban és csoportokban folyik. A közösen végzett bibliafordítás – amely általában három szinten, munka-, ellenőrző- és konzultatív bizottságokban zajlik – sokszor inkább lassítja, semmint gyorsítja a folyamatot, és persze stilisztikailag is kevésbé egységes „készermetek” eredményez. Ugyanakkor viszont – és ez a nagy előnye – kiküszöböli azokat a hibákat, amelyek abból fakadnak, hogy az ember a saját munkáját mindig nehezen tudja ellenőrizni, és kritikátlanul ragaszkodik a saját – esetleg téves – megoldásaihoz.

– Hogyan kezdenek hozzá a fordításhoz?

– A fordítók általában az érdemi munka megkezdése előtt rögzítik az együttműködés feltételeit, szabályait és menetét. Ennek keretében azt is tisztázzák, hogy melyik bibliafordítási gyakorlatot követik: a formális vagy inkább az értelmi megfeleltetésen alapuló. Az első esetben az eredeti szöveg szerkezeti, szóincsbeli jellegzetességeinek visszaadására törekednek, míg az értelmi megfeleltetés esetében nem feltétlenül ragaszkodnak ehhez. Természetesen tar-

talmi, jelentésbeli hűségre törekednek, de a könnyebb érthetőség kedvéért adják a héber vagy görög fogalmak tükröződését, és a mai korban és a mai nyelven használt kifejezésekkel, szófordulatokkal, fogalmazásmóddal élnek.

A jó bibliafordítás ma már mindig azon a nyelven készül, amelyet az emberek aktuálisan beszélnek. Luther is megfigyelte a környezetében élők által beszélt német nyelvet, abból indult ki, és azt finomította – eljárásának sikerét mutatja, hogy az ő fordítása lett a német irodalmi nyelv alapja.

– De egyazon nyelv beszélői is jó néhány különböző nyelvváltozatot használnak...

– A nagy világnyelveken, amelyeken már sokféle fordítás van, a most készülő fordításokat jellemzően nem az egész nyelvközösségnek szánják, hanem a különböző nyelvváltozatok beszélőit célozzák meg. Emellett a különböző fordítások gyakran eltérő szemléletmódot – is – tükröznek. Az egyik a szöveg-hűség helyezi a hangsúlyt, a másik a liturgiai szempontokat tartja szem előtt, a harmadik a stilisztikai vagy irodalmi minőségre koncentrálna, a negyedik a missziói szempontok miatt első sorban közérthetőségre törekszik, és így tovább. Mindegyik irányvonalnak van létjogosultsága.

Ami a bibliafordítás hazai helyzetét illeti, a katolikus egyházon belül több központja is van a bibliafordításnak és -kiadásnak, és tulajdonképpen az egyházi cenzor jóváhagyása után bármilyen fordítás szabadon használható. A Szent István Társulat által kiadott Szentírás a hivatatos, de a Káldi-féle fordításnak a Neo-Vulgata alapján javított szövege – ezt a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat gondozta – vagy a bencések által kiadott Békés Gellért-Dalos Patrik-féle Újszövetség egyaránt elfogadott, és mindegyik használható.

A Magyar Bibliatársulat tagegyházai-

A Magyar Bibliatársulatot 1949-ben alapította meg a magyarországi református, evangélikus, baptista, metodista, adventista és ortodox egyház. A Brit és Külföldi Bibliatársulattól kapta meg és vette át a magyar nyelvű Biblia kiadói és terjesztői munkáját. Növekvő feladataik anyagi támogatására hozták létre a Magyar Bibliatársulat tagegyházait 1991. november 15-én tartott közgyűlésükön a Magyar Bibliatársulat Alapítványt.

Taggyűlések: Magyarországi Református Egyház, Magyarországi Evangélikus Egyház, Magyarországi Baptista Egyház, Magyarországi H. N. Adventista Egyház, Magyarországi Metodista Egyház, Magyarországi Ortodox Egyház, Magyarországi Unitárius Egyház, Élő Isten Gyülekezete, Magyarországi Szabadkeresztény Gyülekezet, Evangéliumi Pünkösdi Közösség, Magyarországi Keresztény Testvérgyülekezetek Képviselői, Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség.

ban a bibliatársulat a Bibliával kapcsolatos stratégia egyeztetésének a fóruma, és az általa kiadott Szentírás-fordításokat – revideált Károli, új fordítás – tekintik hivatalosnak. A mi esetünkben és adottságaink közepette egyelőre illuzórikus elvárás, hogy több, egymástól eltérő nyelvi szinten is lefordítsuk a Bibliát. Vannak természetesen ilyen irányú próbálkozások, kísérletezések, de ezek függetlenek a bibliatársulattól.

A magyar protestáns egyházakban egyébként a Károli-féle fordítás 1908. évi revíziója és az 1975-ös új fordítás 1990-es revíziója van használatban párhuzamosan.

– A világnyelvekre történő fordításokról szólván eltérő szemléletmódokról beszélt. Fennállhat bármelyiknél is a szöveg csorbulásának veszélye?

– Minden bibliafordítás során folyamatosan mérlegelik a fordítók, hogy meddig mehetnek el. Például egy bonyolultabb héber vagy görög kifejezés legalább hat-nyolc lehetséges módon ültethető át – mondjuk – magyarra. Ezek közül az egyik stilisztikailag szebb, a másik szövegileg hűségesebb – de egyik sem szükségszerűen rosszabb, mint a másik! A fordítóknak kell eldönteniük, melyiket választják közülük. Ezen a hat-nyolc lehetőségen kívül nyilván van még tucatnyi másik, amelyek viszont elfogadhatatlanok, mert nem felelnek meg a grammatikai pontosságnak és a nyelvi hűségnek.

– Könnyű magyarra fordítani a Szentírást?

– Azért nem könnyű a helyzetünk, mert mint mondtam, nekünk – és most a bibliatársulatról beszélünk – a korábban említett stilisztikai, liturgiai és egyéb szempontok mindegyikének meg kell felelnünk. Ugyanakkor a magyar nyelv nagyon gazdag, és a Károli Gáspár nevével fémjelzett magyar bibliafordítói hagyomány is biztos háttérrel és nagy felelősséget jelent.

Minden jó bibliafordítás úgy készül, hogy a fordító nemcsak az eredeti héber és görög szöveget tartja szem előtt, hanem az összes rendelkezésére álló magyar nyelvű fordítást is folyamatosan a keze ügyében tartja, illetve az általa beszélt idegen nyelveken olvasható bibliafordítások megoldásait is ismeri. Minél szélesebb ez a kitekintés, annál biztosabb, hogy jó minőségű fordítás születik. És ennél a kitekintésnél ma már a felekezeti határokat kevésbé fontosak, mint az, hogy az adott bibliafordítás szakmailag mérvadónak tekinthető-e, vagy sem.

– Ha már a felekezeti határokat említette: az ökumenikus bibliafordítás...

– ...folyamatosan terítéken lévő kérdés. Nagyon pontosan meghatározott elvi és gyakorlati szabályai vannak annak, hogyan kell közös, ökumenikus bibliafordításokat készíteni, illetve kiadni. Ezeket itthon is ismerjük, de nálunk egyelőre sem katolikus, sem protestáns részről nincs határozott egyházvezetői szándék a közös bibliafordítás elkészítésére.

Én személy szerint úgy gondolom, nem feltétlenül csak az indokolná a létrehozását, hogy már most tudjuk, milyen esetekben – például az ökumenikus imahetekben – lenne rá szükség. Ennél szerintem fontosabb, hogy a fordítás meglete önmagában is ösztönöznék a felekezetközi együttműködést.

– Befejezésül térjünk kicsit vissza az új fordítású protestáns Biblia tervezett új kiadására. Ha jól tudom, nem csak a szakemberek számára...

– Valóban, úgy fogtunk hozzá az új kiadás elkészítéséhez, hogy meghirdettük: a legszélesebb körből, tehát első sorban a bibliaolvasó hívektől és a lelkipásztoroktól várjuk az észrevételeket az új fordítás jelenlegi szövegével kapcsolatban. A beérkezett észrevételek, javaslatok fogadására és rendszerezésére létrehoztunk egy külön internetes oldalt – <http://www.parokia.hu/ujkiadas/> –, ahol regisztrálás után bárki hozzáfűzheti a maga észrevételét, javaslatát az adott bibliai vershez. Ezeket a javaslatokat azután a szerkesztők mérlegelik, és szükség esetén figyelembe is veszik. Emellett természetesen a hagyományos módon, levélben, e-mailben beküldött hozzászólásokat is számon tartjuk. A javaslatok beérkezésének végső határideje 2008. vége. Azt hiszem, így a miénk lesz az egyik legdemokratikusabb módon előkészített bibliarevizió, amit az utóbbi néhány évtizedben készítettek.

■ VITÁLIS JUDIT

Asárnapja

A magyar nyelvű Biblia bölcsőjénél

▶ Észak-Magyarországon, a Hernád völgyében fekszik a kis, ezer főt számláló település, Vizsoly. Az Árpád-kori eredetű falu nevét a reformáció korának talán legjelentősebb magyarországi szellemi és nyomdatechnikai teljesítménye, az első magyar nyelvű teljes Biblia kinyomtatása tette híressé. A község 12. századból származó református templomának is féltve őrzött kincse a Károli Gáspár fordította Szentírás egyik eredeti példánya. Egy napsütéses októberi délutánon Sipos-Vizaknai Gergellyel, a gyülekezet egyik lelkipásztorával beszélgettünk.

– A középkori freskókkal teli, nyugalmat árasztó templomba belépve felmerül az emberben a kérdés: vajon milyen érzés lehet e történelmi falak között szolgálni, miközben az év minden szakában hívó és nem hívó látogatók serege fordul meg az épületben?

– Nagy megtiszteltetést jelent a számomra, ugyanakkor nagy felelősséggel jár. Az is különlegessé teszi az itteni szolgálatot – nyolcadik éve végzem –, hogy bár maga a gyülekezet mindössze negyvenhárom egyházfenntartót számlál, valóban több tízezernyire tehető évente az idelátogatók száma. Idén például már majdnem elérte a harmincezeret – nyilván ebben szerepet játszik az is, hogy a Biblia évében az átlagosnál többen szeretnének a magyar nyelvű Szentírásnak a „bölcsőjéhez” eljutni. Az érdeklődőket naponta nem tudnánk fogadni ketten a hitvesemmel – egyben lelkesítársammal –, így nagyon sokat jelent számunkra két idegenvezető munkatárs segítsége, amelyet részben az önkormányzat támogatása tesz lehetővé.

„Azholott valami nehézség volt az betűben vagy egy igében, vagy egy egész szentenciában, azt megmagyaráztam, hogy minden tartozás nélkül mehetne el az olvasó az olvasásban. Az fordításban eltörek, az mennyére lehetett, tiszta igaz magyar szóval, idegen szólásnak módját nem követjük, sőt inkább azmi darabosnak tetszett, vagy az zsidó, vagy az deák szó-lásnak módjában, annak is kimondásában az magyar nyelvnek szólásának módját követtük.”

„...szabad mindennek az Isten házába ajándékot vinni. Egyebek vi-gyenek aranyat, ezüstöt, drágaköveket. Én azt viszem, azmit vihetek, tudniillik magyar nyelven az egész Bibliát...”

(Részletek Károli Gáspárnak a kiadáshoz írt előlőjáró beszédéből)

– Hogyan lehet elérni, hogy a kirándulóként idelátogatók ne csak turisztikai látványosság-nak tekintsék a templomot?

– Sokak számára valóban nagy a kísértés, hogy csupán építészeti vagy irodalomtörténeti kuriózumot lássanak a templomba belépve vagy a kiállított Bibliát megnézve. Őket és minket, mindannyiunkat figyelmeztet a szószékkel szembeni falon olvasható, az 1400-as évekből származó latin felirat: „Quid hic stas / si non oras rotius / exi foras”, azaz „Ki itt állsz, és nem imádkozol, fordulj meg és menj ki!”

– Volt-e már példa arra, hogy valakit a hely rendkívülisége úgy megérintett, hogy közelebbi kapcsolatba került a gyülekezettel vagy a református egyházzal?

– Hála Istennek, nem is egyszer fordult már elő ilyen. Hadd említsék két példát. Egy debreceni házaspárnak a környéken van nyaralója; évente egyszer-kétszer vol-

tak itt istentiszteleten is. A feleség katolikus, a férj pedig reformátusnak ugyan megkeresztelt, de amúgy vallását nem gyakorló volt. Ám az idő elteltével egyre sűrűbben jöttek az alkalmakra, egyre jobban beépültek a gyülekezet életébe, míg nem huszonötödik házassági évforduló-jukon itt kértek templomi áldást közös életükre. A férj a gyülekezet egyik presbitere lett, most pedig a Sárospataki Református Teológiai Akadémia kateketa-lelkipásztori munkatárs szakára jár levelező tagozaton.

A másik ilyen örömteli fejlemény az öt felnőttből álló konfirmációs csoportunk. Zárójelben jegyzem meg: csak három-négyévente van Vizsolyban konfirmáció, így külön is hálát kell adnunk, hogy most öt felnőtt kíván élni ezzel a lehetőséggel! A csoport egyik tagja az amúgy görög katolikus idegenvezetőnk fia.

– A templomban nem csak a négyszázötvenéves Károli-Biblia látható...

– Az elmúlt századok alatt közel háromszáz kiadása jelent meg a Károli Gáspár által fordított Szentírásnak. Összegyűjtöttünk és kiállítottunk közülük néhányat; így látható itt például az 1608-as hanauai, az 1660–61-es nagyváradi-kolozsvári vagy az 1704-es kasseli Biblia

egy-egy példánya is. Az időrendi sorban a legutolsó pedig mindig a legutoljára kiadott Károli-Biblia, jelen pillanatban a 2007. évi, demonstrálva ezzel azt, hogy a Biblia nem egy – jól értsük – „porosodó múzeumi tárgy”, hanem Istennek ma is és minden korban élő, ható, életeket formáló igéje.

– Mindent a szemnek, de semmit a kéznek, vagy esetleg vásárolni is lehet Önöknél Bibliát?

– Idén augusztustól újra áruljuk a Kálvin Kiadó által megjelentetett Szentírás-köteteket. Nagy örömmre már közel kétszáz fogyott el – több látogatónknak ez volt élete első Bibliája! Hogy még különlegesebb legyen számukra a könyv, a kijáratnál kétféle emlékbélyegzővel lehet megörökíteni a vásárlás helyét.

De hogy az első teljes magyar nyelvű Bibliával kapcsolatban is elvihető legyen egy kis emlék, a könyv első és utolsó lapjának, valamint Máté evangéliumából az egyik nyomdaívnek a reprintjét is meg lehet vásárolni. Emellett – több egyházi és világi szervezettel összefogva – ez év végére, jövő év elejére tervezzük ezer példányban újra megjelentetni a vizsolyi Biblia teljes hasonmás kiadását. Körülbelül harmincezer forint lesz az ára; a vizsolyi gyülekezet-

Vizsoly mai lelkipásztora, Sipos-Vizaknai Gergely

nél is elő lehet rá jegyezni a 46/587-512-es telefon-, illetve faxszámom vagy a vizsolyref@t-online.hu e-mail címen.

■ BODA SZUSZA

1563: Károlyi Gáspár – más írásmóddal Károli – (eredeti nevén Radics vagy Radicsics Gáspár) wittenbergi és svájci tanulmányok után elfogadta a gönci gyülekezet meghívását.

1586: pestisjárványban elveszítette feleségét és három gyermekét, ekkor határozta el a teljes Biblia magyarra való fordítását. Jelentős anyagi támogatást kapott ehhez a környék nemesi birtokosaitól: Ecsedi Báthory Istvántól, Mágócsy Andrástól és Gáspártól, Rákóczi Zsigmondtól. A fordítást többedmagával végezte, de egymaga volt a könyv gondozója, szerkesztője, sajtó alá rendezője és kiadója. A szövegekhez lapszerű jegyzeteket, a fejezetek elé pedig tartalmi összefoglalót is készített.

Mágócsy András és Gáspár halála után a vizsolyi és tályai birtokok kezelőjeként Rákóczi Zsigmond lett a bibliafordítás legfőbb patrónusa. Ő hozta a lengyel származású Mantskovit Bálint nyomdászt Vizsolyba. A tipográfus odatelepített nyomdájában Németalföldről hozott új betűkkel, Lengyelországból beszerzett papírra nyomtatta ki a Bibliát. (A Vizsoly mellett Lengyelországba vezető kereskedelmi út is indokolja, hogy miért ezen a településen nyomtatták a könyvet.)

1589. február 18.: elkezdték a nyomtatást, amely ettől kezdve gyakorlatilag párhuzamosan zajlott a fordítással. Az elkészült fejezeteket sok esetben – szinte laponként – a Göncön tanuló Szenci Molnár Albert vitte át gyalog a vizsolyi nyomdába. 1590. július 20.: befejezték a nyomtatást. A 2412 oldalas, mintegy hat kilogramm súlyú mű két kötetben, nyolcszáz példányban jelent meg Károli Gáspárnak az 1590. Szent Jakab havában kelt ajánlásával. A címlapon a megjelenés idejeként 1590. Boldogasszony hava olvasható.

Az eredeti kiadásból ötvenkét példány maradt fenn, közülük huszonnégy külföldön van.

A vizsolyi templomban látható Biblia sokáig kézbe vehető volt, miután azonban egyre több lap hiányzott belőle, üvegtárlóba került. A felbecsülhetetlen eszmei értékű vizsolyi Szentírást 2002. február 10-én ellopták, de a következő esztendő szeptemberében Komáromban, egy elhanyagolt épületben, egy tartály alatt, fóliába csomagolva megtalálták.

Őrzi titkát a könyv

■ WALKÓ B. GYÖRGY

Először egyszerűnek tűnt minden: kez- zemben tartok egy családi Bibliát, amely- yet nem a család, hanem a család régi lelkigondozója, Solymár Gábor helyi evan- gelikus lelkész őriz, mert rábízták, s mert csodás története van.

Reszketeg betűk az 1937-es, Károli Gáspár-féle Biblia első lapján: „...élet- mentő könyv, őrizze meg minden Boros utód...” A könyv az 1988-ban meghalt Boros József volt, az ő életét mentette meg az édesanya bejegyzése szerint. Nyilván megjárta a frontot, felfogott egy lövést – gondoltam. Ilyen eset gyakori volt az első világháborúban, s a másod- dikban sem volt ritka. A katonák szívük felett hordták Bibliájukat, s ha a gondvi- selés, a jószerecsse is segített, a kemény- fedelű könyv megóvta életüket, ha elta- lálták őket. Ez a kötet külön is érdekes volt ebből a szempontból, hiszen a 138. zsoldárnál roncsolódott a lapok: „Hála- nék Istennek a szükségben nyújtott segítségé- ért”. Már láttam magam előtt a riportot, amelyben feleleveníthetjük a bibliai csoda történetét, Boros József megmenekü- lésének pontos históriáját.

A következő lépcső a tulajdonos kato- nai szolgálatának dokumentálása lett volna, de a Honvédelmi Minisztérium irattárában hamar zátonyra futott az ok- nyomozás, hiszen rögtön kiderült: Boros nem szolgálhatott a fronton. Ugyanis 1927 szeptemberében született, tehát csak a háború befejezése után sorozhat- ták volna. „A magyar hatóságok sosem hívtak be kiskoriakat katonai szolgálata- ra, ez csak a németeknél volt szokás, s ott is csak a háború legutolsó hónapjaiban” – tájékoztatott az irattári parancsnok.

Ekkor még jobban felébresztette kí- váncsiságomat a rejtélyes történet. Biz- tos voltam benne, hogy valóban élet- mentő könyvről van szó, csak nem a fronton, hanem másutt történt az eset. De hol? Kiderült, hogy bár sem József, sem a bibliai csodát megörökítő édes- anyja, sem a könyvet a lelkésznek átadó felesége nem él már, tovább lehet nyo- mozni. Él ugyanis a fia, Boros Attila, sőt unokái is vannak, tehát őket kell meg- kérdezni. Kicsit tartottam a riporttól, hi- szen nem egyszerű a történet: miért nem a család őrzi az életmentő Bibliát?

Elővárosi családi házban sokszori csen- getés után nyitott ajtó egy megviselt arcú, középkorú férfi. Amikor Attila meg- hallotta, miért keresem, rögtön közölte, keveset tud erről az esetről. Apja szűk- szávú ember volt, édesanyja pedig már sokszor nem volt teljesen tudatában annak, mit cselekszik. Maga sem tudja, mi- ért vitte el hazulról a Bibliát. Kérdem, nem akarja-e visszakérni, hiszen igazi családi kincséről van szó. Ekkor vett újabb fordulatot a riport, hiszen a férfi keserűen legyintett: „Meghalt a fiam, a nincs, aki továbbvigye a család nevét.” Nincs tehát senki, aki a jövőben őrizhetné a Bibliát. Ké- söbb tudom meg, hogy csúnya balesetben halt meg a fiú, a rendőrségen sem tudott semmit kide- ríteni az édesapa. Nem él tehát az apa, az édes- anya, a feleség s a fiú sem. Attila egyedül lakik a családi házban, csak egy nagyon beteg kutya vigasztalja – meg néha a lánya, aki nem messze lakik tőle. Csoda, ha rit- kán mosolyog?

A férfi csak akkor derül fel, amikor gyermekkorá- ról mesél. Mór környéki evangélikus faluban élték, a család módos és tekinté- lyes volt, a nagypapa volt a Hangya Szövetkezet helyi vezetője. „Ez fontos feladat volt, ő kezelte a kölcsönö- ket, a gépbeszerezéseket, a terményérté- kesítést” – meséli Attila, aki egyébként sokat köszönhetett a falusi evangélikus lelkésznek. „Amint befejeződött az isko- la, rögtön rohantunk hittanra, más idők

jártak akkor” – teszi hozzá, de rögtön el- komorul, ha édesapjáról és a Bibliáról kérdezem.

Elhatároztam, a végére járok a történet- nek, elmegyek a faluba, ahonnan Boros József származik. Lehetetlen, hogy ennyi homály maradjon egy ilyen családdal kapcsolatban, hiszen a bibliai bejegyzés nem olyan régi, 1978-ból származik. Kol- légák sokkal régebbi katonai története- ket is fel tudtak deríteni. Ha nem a fron- ton, akkor már a háború után történt az eset, például amikor József a málenkij ro- bot elől bujkált, vagy esetleg '56-ban. Fia, Attila is mesélte, hogy megsebesült a lá- bán, az arcán, amikor a Lágymányosi- öbölben lövések érték. A faluban tehát nyilván többet tudnak minderről, őket nem sokkolhatták a családi tragédiák, s biztos beszélnek is a csodás esetről.

Meséltek is, de a történet újfent furcsa fordulatot vett. József kamaszkorában egy társával együtt kocsmái verekedésbe keveredett, megtámadta őket egy félté- keny férfi, barátja pedig agyonszúrta. A barát nagykorú volt, helyette József vál- lalta magára a gyilkosságot. Erre Nagyve- legen többen is emlékeznek meg, arról viszont senki sem tud, hogy mi történt később Jóskaival. „Elköltözték, s Attila is csak ritkán jár haza, a házukban már más- sok laknak” – mesélik az öreg helybeliek.

A történet itt véget is érhetne, a csoda nyilván megtörtént, de hogy miként, azt továbbra is homály fedi. Ami viszont nyilvánvaló, az a talajvesztés, az elbi- zonytalanság, amely a faluból városba szakadt emberek tanácsalanságáról és kiúttalanságáról tanúskodhatna. Szomo- rúan mentem vissza Attilához, aki azon- ban – újabb fordulat – ezúttal örömmel fogadott. Ismét van állása, gondnok egy iskolában. Egyébként asztalos, de régóta nem kap munkát a szakmájában. Nem mondtam neki semmit a falubeli törté- netről, csak ismét megkérdeztem, nem akarja-e vissza a családi Bibliát.

Ekkor egy fiókból előhúzott egy zo- máncfedelű Bibliát, aztán egy másikat, egy nagyobbát is. „Nehogy azt higgye, hogy Biblia nélkül élek. Az a másik jó helyen van, édesanyám akarata volt, hogy a lelkészi hivatalban legyen. Mu- tassa meg minél több hittanosnak” – mondta Attila. Emlékei közül csak ma- mája berlinerkendőjét akarja megörizni. Nyilván nem tudja, hogy miről szól a hi- ányzó, elroncsolt rész a csodás Bibliá- ban: „Ha nyomorúságban vergődöm, megle- venitesz; ellenségem haragja ellen kinyújtod kezedet, és a te jobbkezed megment engemet.”

Sok a rejtély, kevés a bizonyosság, de hi- szen minden csoda misztikus. A kocsmái verekedésnél történt az eset, a Biblia felfogott egy szúrást? Vagy a Lágymá- nyosi-öbölben, amikor Boros József a

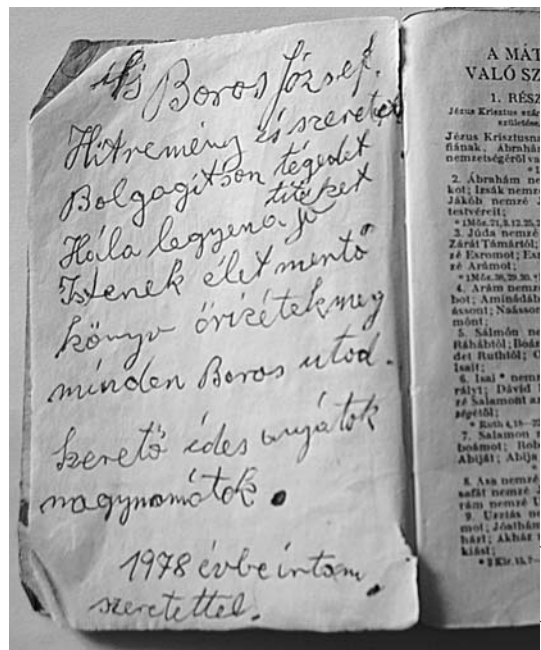

FOTO: HAINAL EIVA

szovjetelek elől bujkált? Vagy ötvenhat- ban? Aki pontos választ adhatna, már rég nem él, de talán mindegy is. Az egyetlen bizonyosság a bejegyzés, amelynek hitelességében és jelentőségé- ben nincs okunk kétkedni: ez „élet- mentő könyv”...

A BIBLIA ÉVE

Oltvány olajfába

A héber Biblia és az Ószövetség kánonja

■ VARGA GYÖNGYI

A kánon szó mértéket, mércét jelöl; eredetileg mérőnadat, zsinórmértéket értették rajta. A hatvanhat 6- és újszövetségi könyv gyűjteménye közel ezer esztendő alatt született meg.

A héber Biblia, amely összesen harminckilenc könyvet foglal magába, Jézus Krisztus kinyilatkoztatásának gyökere. A Krisztus utáni 2. századig ez volt a keresztények Szentírása. Amikor a Krisztus utáni 1-2. században létrejöttek a Krisztusról szóló, apostoli tekintélyű bizonyosságtételek, a keresztény közösségek vezetői két döntést hoztak. Egyrészt az Újszövetség újonnan létrejött iratait a már meglévő kánon után csatolták. Másrészt pedig elhatározták, hogy nem módosítják, nem írják át a héber Bibliát. Róm 11,18 szerint Pál apostol arra hívja fel a figyelmet, hogy a kereszténység a zsidóságnak adott kinyilatkoztatásra épül: a szelíd olajfába vadolajfa-ágak ottlaktak be. Fontos látni azt is, hogy nem az ágak hordozzák a gyökeret, hanem a gyökér az ágakat...

A két testamentum egymáshoz való viszonya

A keresztény kánonban a két testamentum – vagyis végzés, rendelkezés – egy koncepcionális egységet alkot. Az első szövetség nem veszti érvényét Jézus kinyilatkoztatásával, ezt magának a Názáretinek a szavai szavatolják: egy ióta vagy vessző sem veszhet el a Tóra betűi közül (Mt 5,18).

Az „Ószövetség” kifejezés a történeti elsőbbségre utal, nem elavultat, túlhaladottat jelent, hanem – mint az óbor esetében is – nemeset, jót. Természetesen ez a megközelítés nem mindenkinek tetszett és tetszik. Már az őskereszténység időszakában jelentkeztek más vélemények is. Markion Krisztus után a 2. században azt vallotta, hogy a kereszténység az igazi Izrael. Ezért elvetette a héber Bibliát, és az Újszövetségi iratai közül is csupán egy válogatást tartott meg a maga „kánonjában”: azokat az iratokat, amelyek véleménye szerint kellőképpen szakítottak az Ószövetség teológiai gondolataival, a zsidóság útjával.

Minden korban, így napjainkban is találkozunk a látens markionizmus jeleivel. Az Ó- és Újszövetség közötti viszony meghatározása régóta foglalkoztatja a keresztény gondolkodókat. Ime három gyakori megközelítési mód, amelyek sajnos önmagukban mind problémás értelmezések: 1. kontrasztmodell (az Ószövetség a törvény, ez áll szemben az Újszövetséggel mint evangéliummal); 2. relativizáló modell (az Ószövetség az Újszövetség szolgálója, vagyis csupán typosa, azaz előképe); 3. evolúciómódel (az Újszövetség az abszolút mérték, jellemző séma: ígéretbeteljesedés).

A két szövetség együtt mégis egy „polifon szimfóniát” szolgált meg, és ha így hallgatjuk, így tekintünk rá, akkor nyilvánvalóvá lesz, milyen szoros, szétválaszthatatlan összefüggés van az Ó- és Újtestamentum között. Mindazonáltal marad a kihívás: a zsidóság és a kereszténység két utat, két értelmezést jelent, kétféle közelítést a Bibliához. Lehet azonban tanulni egymástól. A kereszténységnek az a nagy előnye, hogy a zsidósággal „belülről” kommunikál.

Az alábbiakban a zsidóság és a kereszténység Bibliájával kapcsolatban legfontosabb tudnivalókat összegzem.

A zsidóság Bibliája

A héber Biblia, amelyet tudományos néven palesztinai kánonnak neveznek, három fő részre osztható: a Tórára, vagyis Mózes öt könyvére, a Próféták kánonjára, valamint az Iratokra. A második kánonrészről meg kell állnunk egy pillanatra.

Ez Józsué könyvétől Malakiáig a korai és a későbbi próféták iratait foglalja magába. Korai próféták könyveinek tartja a zsidó hagyomány Józsuét, a bírákat, valamint ide tartozik Sámuel és a Királyok két-két könyve, mivel az ezekben az iratokban szereplő „Isten emberei” Mózeshez, a „próféta-prototípushoz” hasonló karaktert hordoznak. A későbbi próféták könyvei az általunk prófétáinak ismert könyvek: Ézsaiás, Jeremiás, Ezékiel, valamint a tizenkét kispóféta iratai. Érdekes módon Dániel könyve nem tartozik ebbe a csoportba, hanem az Iratok közé, mivel ez egy késői keletkezésű, apokaliptikus jellegű könyv.

Az Iratok gyűjtemény magába foglalja a Zsoltárok, Jób, a Példabeszédek könyvét, az öt „ünnepi tekercest”: vagyis az Énekek énekét, Ruth könyvét, Jeremiás siralmait, a Prédikátort és Eszter könyvét, ezeken kívül még Ezsdrást, Nehémiást és a Krónikák két könyvét. Az utóbbi négy irat a kánonrész utolsó csoportját alkotja: Izrael történetének összefoglalását olvassuk bennük.

Az ünnepi tekerceket (megilloth) a zsidóság nagy ünnepein olvassák föl – a könyvek sorrendjében: a páskaünnepen, a hetek ünnepén, a templom lerombolásának emlékünnepe, szukkothkor (a sátoros ünnep), valamint purimkor.

A héber Biblia kialakulása

A három kánonrész sorrendje a szukcesszív kánonképződés folyamatát mutatja, amely körülbelül ötszáz évet fog át. A Tóra az alapot, Isten kinyilatkoztatásának magvát jelenti. Ez az öt, Mózes tekintélyével fémjelzett könyv Krisztus előtt az 5-4. században kapta meg végleges szövegformáját, ekkor zárták le mint első kánoni egységet.

A Próféták könyvei tulajdonképpen kommentárok a Tórához; ezeket a Krisztus előtti 3. században gyűjtötték egybe és zárták le. Az Iratok a legkésőbbi gyűjtemény, amely a hit- és életgyakorlat könyveit tartalmazza: Isten kinyilatkoztatásának az egyes ember életében visszhangzó üzenetét.

A harmadik kánonrész a hellenizmus időszaka alatt kristályosodott ki, de egyes könyvek kánoni tekintélyéről még sokáig vitáztak. Eszter könyve fennakadt a rostán: ebben egyszerű sem fordul elő Isten neve; az Énekek éneke pedig egy profán szerelmi óda. Ez utóbbit az a teológiai értelmezés „mentette meg”, mely szerint a könyv az Isten és népe közötti szeretetkapcsolat allegóriája. Végül Krisztus után az első században kialakult a végleges és hivatalos gyűjtemény a palesztinai Javnéban (Jamnia) működő rabbik, írástudók körében.

A héber Biblia kánoni tekintélye

A három kánonrész héber neveinek kezdőbetűit összeolvastva – Torah, Nöbi'im, Kötubim – a TaNaK mozaikszóhoz jutunk. A zsidóság ezzel a kifejezéssel jelöli Bibliáját, de használja még a széfer („könyv”) szót is.

A héber Biblia három kánonrészének első említésével Jézus Sirák fia könyvében találkozunk (Sir 38,34b-39,1). Ez a mű Krisztus előtt 190 körül keletkezett, a héber Biblia könyvei közé nem került be, ezért deuterokanonikus (másodlagos kánoni tekintélyű) iratnak nevezzük.

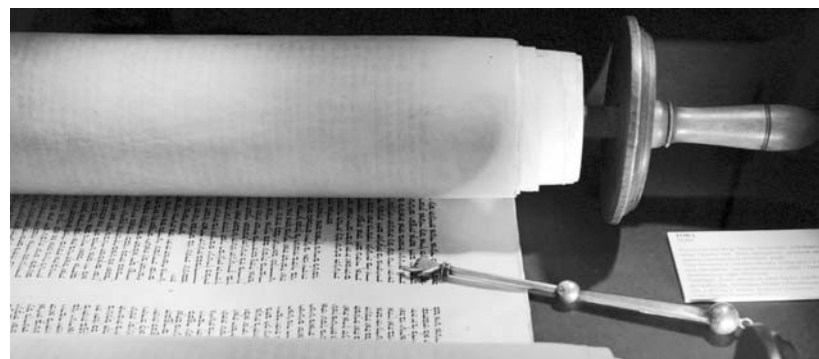
A könyvek kánoni tekintélyének kritériumaival kapcsolatban az alábbiakat állapítja meg Josephus, a Krisztus után az első században élt híres hellenista zsidó gondolkodó (Contra Apionem 1,8): a kánonba tartozó könyvek a Mózesből Ezsdrásig terjedő időt fogják át, isteni inspiráció útján keletkeztek, szentségük révén tisztátalanak teszik a kezét, és összesen huszonkét könyvet jelentenek, a héber ábécé huszonkét szent betűjének analógiájára (1-2Sám, 1-2Kir, Eszd/Neh, 12 kispóféta, Jer/Jer-Sir, Bír/Ruth egybetartozik).

A kánon mint kompozíciós egység

A héber Biblia, amint ma előttünk áll, tudatos szerkesztői munka nyomát viseli magán. Egyes kánonrészeinek végén úgynevezett epilógusokat olvassunk; ezek a záró, összefoglaló és értelmező gondolatok rendezik egységgé a TaNaK-ot.

5Móz 34,10-12-ben, a Tóra végén az Egyiptomból való szabadulás mint teológiai alapélmény kerül elő. Mal 3,20-24 a mózesi Tóra emlékezetét fogalmazza meg – Mózes személye párhuzamba állítható Illés prófétáéval, aki Istennek nagy szószólója, és aki újra eljön majd az ígéret szerint. (Ez az ígéret kapcsolja össze az ószövetségi kinyilatkoztatást az Újszövetséggel: Keresztelő Jánosban sokan az újra eljött Illés prófétát látták, Jézus pedig a megdicsőülést hegyén Mózesrel és Illéssel együtt jelent meg.)

2Krn 36,22-23 az Iratok kánonrészét zárja le. Ebben a néhány mondatban Isten jelenlétének vigasztaló üzenete fogalmazódik meg. A babiloni fogságból mégis van lehetőség hazatérésre: ez a soha ki nem irtható bizakodás az „új exodus” reménye – minden korban, minden egyes

ember számára, amint ebben a könyvben a héber Biblia utolsó szava jelzi.

A zsidóság Bibliája tehát nyitott a jövő felé: a hazatérés gondolatában összeér Isten kegyelmes tette és az ember megtérése. Nem véletlen, hogy az Újszövetség tanúságtételében is megjelenik a hazatérés, az otthonra találás távlat – legszebben minden bizonnyal a „tékozló atya” példázatában.

Visszatérve a kánonrészek záradékaihoz, érdekes megfigyelünk ezek mellett az egyes kánonrészek tematikus összekapcsolását is: 5Móz 34,9 és Józ 1,7-8,13 két egymást követő igeszakasza Józsué hivatalát mutatja be. Ő Mózes utóda, aki Isten szolgájaként bevezeti a népet az ígéret földjére. Mal 3,22 kk. után a héber Bibliában az első zoltár következik. Ennek elején az Isten törvénye szerint járó emberről olvassunk; e gondolat Malakiás könyvének utolsó részében is nagy hangsúlyt kap.

A héber Biblia könyveinek tudatos egységbe rendezése abban is megmutatkozik, hogy egy kánonrészen belül is találunk tematikus összekapcsolást. Jó példa erre Péld 31, a derék asszony dicsőítésének híres zárófejezete, amelyet Ruth, a derék asszony könyve követ a héber (palesztinai) kánonban.

A keresztények Bibliája

A keresztény kánon az alexandriai kánonra épül, amelyet más néven Septuagintának, „hetvenes fordításnak” (LXX) neveznek. A hellenizmus időszakában a beszélt nyelv a görög lett, a héber nyelvű

Bibliát a diaszpórákban élő zsidók már nem értették, ezért szükségessé vált a TaNaK görögre fordítása.

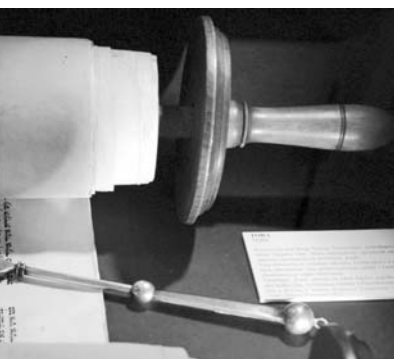
Ennek legendáját az Ariszteasz-levél őrizte meg. Eszerint a mózesi öt könyvet hetvenkét írástudó fordította Alexandria közelében, a Fárosz-félszigeten. Mikor elkészültek, összehasonlították a fordításait: csodák csodája, mind a hetvenkét szöveg megegyezett betűről betűre. Ez a legenda a Septuaginta inspiráltságát hivatott alátámasztani.

Az alexandriai kánon mind felépítésében, mind pedig a könyvek számában eltér a palesztinaitól: négy részre osztható, és tartalmaz a hellenizmus időszakában jobbra görög nyelven keletkezett iratokat is (például Jézus Sirák fia könyve, Salamon bölcsességei, Makkabeusok 1-2. könyve, kiegészítések Dániel és Eszter könyvéhez, Bárúk könyve).

Új kánonkonceptió

Az új koncepció értelmében a görög nyelvű kánon a múlt-jelen-jövő rendezőelvét követi. A Tóra (görögül Pentateukhosz, vagyis „öt tekercs”) itt is, mint a palesztinai kánonban, az alapot jelenti, erre épülnek a történeti könyvek (Józ, Bír, Ruth, 1-2Sám, 1-2Kir, 1-2Krn, Eszd, Neh, Eszt), amelyek Izrael múltjának eseményeiről számolnak be. A jelen idő-síkját a bölcsességirodalom reprezentálja: Jób, Zsolt, Péld, Préd, Énekek. Ezek a könyvek az „időtlen” életbölcsességet tárják az olvasók felé. A harmadik kánonrész pedig a jövő távlatát adja; ide tartoznak a nagypróféták (Ézs, Jer, Ez, Dán) és a tizenkét kispóféta.

Hasonló elv szerint épül föl az újszövetségi kánon is. Itt az alap a négy evangélium; a múltat, a történeti idősíkot az apostolok cselekedeteiről szóló könyv

jelent. A jelenre, az aktuális helyzetre szóló útmutatásokat elsősorban az apostoli levelekben olvasható tanítások hordozzák, végül a prófétai karakterű Jelenések könyve mutatja meg a jövő távlatát. A keresztény kánon első és utolsó könyve pedig keretbe foglalja Isten emberekkel folytatott hosszú párbeszédének történetét: a tereméstől az új teremtés valóságáig rajzolja meg a kinyilatkoztatás ívét. 1Móz 1-2 képei, motívumai – ég, föld, világosság, folyó, élet fája és magának a teremtsének az aktuusa – Jel 21-22 fejezetében újra visszatérnek, mégpedig a megvalósuló Isten-ország csodálatos jeleiként.

Az alexandriai kánon az újszövetségi iratokkal együtt Krisztus után 400 körül vált a nyugati egyház kánonjává, a keleti egyház csak a 7. században fogadta el érvényesnek. A görög fordítást alapul véve Hieronymus (Jeromos, 390-450) elkészítette a latin nyelvű Bibliát. A reformáció „Vissza a forráshoz!” jelszava viszont azt jelentette, hogy Luther és a reformátorok az egyház hivatalos Bibliája – a „fordítás fordítása” – helyett az eredeti nyelvekhez (így a héber Bibliához) nyúltak vissza, amikor magyarázták, illetve nemzeti nyelvre ültették át a Szentírást. A protestáns bibliafordítások, bár megtartják az alexandriai kánon felépítését, a katolikus Szentírás-fordításokkal ellentétben nem tartalmazzák a deuterokanonikus iratokat.

A szerző az Evangélikus Hittudományi Egyetem Ószövetségi Tanszékének docense

„Érted, amit olvasol?”

► Az EvÉlet október 12-i számában bocsátottuk vitára – azonos címmel – Herényi István írását, arra kérve olvasóinkat, hogy szóljanak hozzá a bibliatanulmányozás horganyával kapcsolatban felvetett gondolatokhoz, az izgalmas szerzői „különvéleményhez”. Eddig két reflexió érkezett; az egyiket alább, a másikat az áteltenben lévő hasábkokon közöljük Biblia-vasárnap-lapszámunkban. – A szerk.

Gondolataim az Érted, amit olvasol? című cikkkel kapcsolatban: a Biblia nem veszélyes könyv, a gonosz veszélyes. Nemrég egy előadó azt mondta, hogy a Biblia „hitvallás” – ezzel mélyen egyetérték.

Az Útmutatót használom, az van segítségemre a napi áhitathoz. Voltak évek, amikor elsodródtam a Biblia mellől, amit utólag bánok. Míg dolgoztam, rohanás közben reggel csak az Útmutatóban kinyomtatott rövid ígékert tudtam elolvasni, a többit nem. Mióta nyugdíjas vagyok, van időm az olvasmányokkal bővített Útmutató használatára. Nagyon jó vezetőnek tartom. Természetesen vannak szövegek, amelyeket nem értek, de mindennap találok a kijelölt ígék között olyat, amely nekem szól, amelynek számomra is van mondanivalója.

Általában a napi ígék szinte egymásra mutatnak, az egyik felvet egy problémát, a másik adja a megoldást. Például az október 6-ai ígék: „Feliüditem a fáradt lelket...” (Jer 31,25) – Jézus mondja: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok...” (Mt 11,28)

Nekem szabadulást, békét, erőt ad az ige olvasása és az imádság.

Először el szoktam olvasni egy éneket (nem tudok énekelni), azután egy iskoláskori reggeli imádságot mondom el, majd következik a Biblia olvasása az Útmutató szerint. Az ígéken elgondolodom, keresem a nekem szóló üzenetet, néhány szóban igyekszem gondolatban rögzíteni, például: a földiek elmúlnak, a láthatatlanok pedig örökkévalók (október 14.). Ezután imádkozom egy sok év alatt kialakult rendszer szerint. Ebben a bűnvallástól a hálaadásig másokért könyörgés, a környezetemért, ébredésért, napi életünkért – és így tovább – való imádság szokott benne lenni.

Szeretem az igés lapokat, fiatalokromban egy cédulára kézzel írt, konferencia végén kapott ige (Hag 2,23) megváltoztatta az életemet.

■ V. D.

(Teljes név és cím a szerkesztőségben)

HIRDETÉS

Irányváltás

Négy rendkívüli alkalom lesz a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karának Hermeneutika Tanszéke által szervezett „Sub-klub” keretében (Budapest VIII., Reviczky u. 4/c I. emelet, díszterem) november 4-től kezdve kéthetente keddenként 16 órakor. A beszélgetésekre a házigazda, Fabiny Tibor tanszékvezető vezeti. A sorozat célja, hogy a hallgatók közelebről is megismerjék humán értelmiségi életútjának „irányváltását”.

- November 4.: Dér Katalin (egyetemi docens, ELTE Ókortudományi Intézet): *Klasszika filológiától a Bibliáig*
- November 18.: Kocziszky Éva (egyetemi tanár, Nyugat-magyarországi Egyetem Germanisztika Tanszék): *A heideggeri lételméletől az Élet tanúságig*
- December 2.: Békési Sándor (egyetemi docens, dékán, KRE HTK): *A rajzfilmtől a teológiáig*
- December 16.: Beszélgetés egymással: Dér Katalin, Kocziszky Éva, Békési Sándor és Fabiny Tibor

„Érted, amit olvasol?”

Érdeklődve olvastam Herényi István „Érted, amit olvasol?” című írását. A cikk első harmadához nincs mit hozzátennem. Teljes mértékben egyetértek a leírásokkal. Az igeolvasás gyakorlatával kapcsolatban azonban tennék néhány megjegyzést.

Karner Károly professzor annak idején arra hívta fel a figyelmünket, hogy a Biblia olvasásakor nem szabad elfelejtenünk: „A kinyilatkoztatásban mindenképpen Isten az „aktív”, Ő a „szubjektum”, a cselekvő alany. Az önmagát közlő Isten tehát soha nem válik a mi megismerésünknek és hitünknek kiszolgáltatót »tárggyá«, hanem ismerésünk és hitünk számára is mindig »alany«, cselekvő aktivitás marad, aki nem szolgáltatja ki magát.”

Istennel kapcsolatban tehát azt a paradoxont kell kimondanunk, hogy ő *Deus revelatus* és *Deus absconditus*, azaz magát kinyilatkoztató és magát elrejtő Isten. Aki alázatosan és hittel közeledik hozzá, az előtt feltárja magát, s az egyre többet ismerhet meg a Szentírásban is az ő titkaiból. De aki hit nélkül vagy még inkább aki kihívó módon vitatja titkait, az előtt elrejteti magát. „Megérteni és »elsajátítani« is csak úgy tudjuk az igét, hogy mi nem rendelkezünk vele, hanem az rendelkezik velünk. A Szentírásban hozzánk szóló ígérez való viszonyban az alapmagatartásunk mindig ez: »Szőlj, mert hallja a te szolgád.« (1Sám 3,10) (Karner)

Herényi István cikke – talán az író szándéka ellenére – meglehetősen negatív. Amikor elmondja, hogy miként olvassa ma a Szentírást, abból csak az derül ki, hogy intellektuálisan miként igyekszik megérteni az igét, és ebben a magyarázatos Biblia milyen hasznos segítséget jelent a számára. De nem derül ki a soraiból, hogy amit korábbi kudarcaira hivatkozva bírál – amikor a napi igéből akarta „kitalálni és megjósolni” az ige üzenetét –, az most miként történik. Isten konkrét üzenetét miként találja meg, éli át az új bibliaolvasási szokás vagy módszer kapcsán? Pedig ez a kérdés megkerülhetetlen.

Egyéni igeolvasásom során, vagy ha ige hirdetésre készülök, az ige megértésén túl engem az is izgat, hogy mi a szakasz vagy ígerészlet üzenete a számomra vagy a gyülekezet részére. Úgy vélem,

igaza van a svájci teológusnak, Thurneysennek: „A tudományos szövegmagyarázás útján fölébe kerekedik az ember a szövegnek, legyőzi nehézségeit, úrrá lesz rajta. A hívő exegezisben ellenben a szent szöveg győz le bennünket, és ejti foglyul gondolatainkat. Csak ha mi alkalmazkodunk hozzá, akkor alkalmazza Isten személyesen reánk a maga kegyelmes üzenetét.”

Az immár hatvankét éve általam is rendszeresen használt Útmutatóval kapcsolatos kitételekre is tennék néhány megjegyzést. Összeállítása ugyanis nem egészen „véletlenszerű”, ez a megállapítás csak a kinyomtatott öszövétségi igékkel kapcsolatban igaz. Egy konferencia alkalmával magam is jelen lehettem Zinzendorf gróf kis palotájának dísztermében, ahol az Útmutató (*Losung*) „születik”. A herrnhuti testvérgyülekezetek püspöke elővette és megmutatta nekünk azt a kis faládikát, amelyben ott sorjázta az öszövétségi igéket tartalmazó kis megsárgult kartonlapok. Valóban ebből húzzák ki „találomra” a napi öszövétségi igét, és ehhez választanak az Új-szövétségből egy hasonló tartalmú igeverset vagy részletet. A „találomra” szót azért teszem idézőjelbe, mert ők Isten előtt elcsendesedve, imádságban kéri a Szentlélek segítségét munkájukra. A módszert vitathatjuk, de azt nem, hogy a kétszázhetvenhét éve megjelenő Útmutatót keresztül ezrek és ezrek tapasztalták meg Isten áldását. Ezt egyébként Herényi István testvérem is így gondolja.

Az öszövétségi igék kiválasztásától eltekintve az Útmutató nagyon is tudatos munka eredménye. Nem tudom, megfigyeltük-e, hogy a vasárnap igéje vagy másként a heti ige (az Útmutatóban vastagon szedve) minden esztendőben ugyanaz. A Szentháromság ünnepe utáni 21. vasárnapon például: „Ne győzzön le téged a rossz, hanem te győzd le a rosszat jóval.” (Róm 12,21) Ez a mondat az egyházi esztendőhöz igazodva tematizálja a vasárnappal kezdődő hetet. A kijelölt napi igék (az Útmutatóban dőlt betűvel szedett első igék) ezt a gondolatot részletezik és mutatják be. Például ebben az évben: hét-

főn a Róm 12,17–21; kedden az 1Sám 26,5–9.12–14.17–24 stb. A másodikként dőlt betűvel kijelölt igazságszav pedig segítséget ad ahhoz, hogy egy bibliai könyvet folyamatosan olvassunk, és megismerjük a tartalmát. Most a Második korinthusi levél van soron... Az Útmutató tehát bizonyos értelemben segédeszköz is ahhoz, hogy a Szentírással rendszeresen foglalkozzunk.

Ami a Szentírás „horoszkópszerű” alkalmazását illeti, azzal magam sem értek egyet. Azt kell mondanom, hogy az elmúlt hat évtizedben négy-öt alkalomnál többször nem fordult elő, hogy a napi ige Isten félreérthetetlen üzenete volt a számomra. De az ezek alapján meghozott döntéseimet soha nem kellett megbánnom!

Ezekben az esetekben sem úgy „böktem rá” a napi igére, hanem az Útmutató olvasása közben ezek a mondatok mintegy „felizzottak” a számomra, „szíven ütöttek”, és bizonyossá váltak bennem, szándékom és akaratom ellenére is.

Azt gondolom, minden hitben járó ember keresi, kutatja Isten akaratát, és kéri életére az ő vezetését. Ebben nekem nagy segítségemre volt az apostol, amikor a római gyülekezet tagjainak ezt írja: „Az Isten irgalmára kérlek tehát titeket, testvéreim, hogy okos istentiszteletként szánjátok oda testeteket élő és szent áldozatul, amely teszti az Istennek; és ne igazodjatok e világhoz, hanem változtatok meg értelmetek megújulásával, hogy megítélhessétek: mi az Isten akarat, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes.” (Róm 12,1–2)

Figyeljünk! Isten akaratának felismerése rám bízott – mondja az apostol. Nem kell csodákra várnom, vagy horoszkópszerű igeolvasás alapján megtudakolnom, mi a jó, mi Isten szándéka, akarat. Hinnem kell, hogyha olvasom az Isten igéjét – s erre én kiemelten hangsúlyt tenek –, akkor a Szentlélek az igén keresztül megváltoztatja, megújítja a gondolkodásomat. Így is fogalmazhatnám: átjárja gondolataimat az Isten igéje. És Isten üzenete személyessé válik a számomra.

■ PINTÉR KÁROLY (ID.)

HETI ÚTRAVALÓ

A királyok Királyáé és az uraknak Uráé egyedül a halhatatlanság, övé a tiszteltetés és az örökévaló hatalom. (1Tim 6,15–16)

Szentháromság ünnepe után a 23. héten az Útmutató heti és reggeli igéi az Úr Isten dicsőségét hirdetik. „Téged magasztal,

Uram, a föld minden királya, amikor meghallják beszédedet.” (Zsolt 138,4; LK) Biblia-vasárnap valljuk meg: „Nem szégyellem az evangéliumot, hiszen Isten ereje az, minden hívőnek üdvösségére!” (Róm 1,16; LK) A keresztyének itt, a földön két világ polgáraiént élnek, de soha nem felejtik el, hol van az állandó, az „öröklakásuk”! „Nekünk pedig a mennyben van polgárjogunk, ahonnan az Úr Jézus Krisztust is várjuk üdvözítőül...” (Fil 3,20) De addig ezen ideiglenes lakhelyükön is elhivatásukhoz méltóan engedelmeskednek Uruk szavának: „Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené.” (Mt 22,21) Az adópénz hordozza kibocsátója képmását; rajtunk látszik-e istenképességünk? Az Atya gyermekeiként engedelmeskedünk minden emberi rendnek, de „mindennél jobban kell Istent félnünk, szeretnünk, benne bízunk!” (Kis káté!) „Mindenkinek adjátok meg a tiszteletet, a testvéreket szeressétek, az Istent féljétek, a királyt tiszteljétek.” (1Pt 2,17) Jaj a bálványok minden imádójának! „De a föld tele lesz az Úr dicsőségének ismeretével...” (Hab 2,14a) „De ha nem hisztek, nem maradtok meg!” (Ézs 7,9b) Örök érvényű Pál figyelmeztetése: „Azért senki ne dicsekedjék emberekkel, mert minden a tietek...” „Ti viszont a Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig Istené.” (1Kor 3,21.23) Reformáció ünnepének négyszázkilencvenegy éve ez az üzenete: „Más alapot senki sem vethet a meglevőn kívül, amely a Jézus Krisztus.” (1Kor 3,11) „Isten pedig ezt az igazságát most nyilvánvalóvá tette a Krisztusban való hit által minden hívőnek.” (Róm 3,22) „A fundamentum maradjon megingathatatlan. Hogy a hit engesztel ki Istennel, és igazít meg minden emberi cselekedet vagy érdem nélkül.” (Luther) „Hiszen azt tartjuk, hogy hit által igazul meg az ember, a törvény cselekvésétől függetlenül.” (Róm 3,28) „A Seregeknek Ura velünk van, Jákob Istene erős várunk.” (GyLK 707) A reformáció tanítása szerint egyedül Krisztusért, kegyelemből, hit által nyerünk üdvösséget. Jézus Hegyi beszédeben nyolcszoros üdvígéretet találunk. Már most boldogok Isten országának a polgárai, ígéri követőinek az Úr, „ha énmiattam gyaláznak és üldöznek titeket... Örüljétek és ujjongjatok, mert jutalmatok bőséges a mennyekben...” (Mt 5,11.12) Az Úr napját várva Péter írja: „...saját biztos meggyőződésedet el ne vesztétek. Inkább növekedjétek a kegyelemben és a mi Urunk, üdvözítő Jézus Krisztusunk ismeretében.” (2Pt 3,17–18) Halottainkra emlékezve, a temetőkapun olvasva: „Feltámadunk!” Krisztus igéje zengjen szívünkben: „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbennem, ha meghal is, él...” (Jn 11,25) S énekeljük: „Az ige kőszájként megáll (...), / Velünk az Úr táborba száll, / Szentlélek ránk bocsátja. (...) / Mienk a menny örökre!” (EÉ 254,4) Ámen.

■ GARAI ANDRÁS

SZÁZTIZENÖT ÉVE SZÜLETETT TÚRÓCZY ZOLTÁN

A Schmalkaldeni cikkek mai üzenete

▶ 1893. október 23-án Arnóton született Túróczy Zoltán, akit – egyházunkban eddig egyedülálló módon – háromszor választottak meg püspökké, s iktattak be hivatalába. Ötven éve, 1958. október 30-án este hangzott el Győrött A reformáció írott alapjai – A Schmalkaldeni cikkek című előadása. Az alábbiakban a néhai püspökre való emlékezés-ként az előadás negyedik részének – amely a lutheri irat mai üzenetéről szól – írott változatát közöljük.

A Schmalkaldeni cikkek tanítási anyaga örökké modern, mert örökké rászorulunk bűnünknek, váltságunknak, Krisztus kegyelmének és az üdvösség nagy kérdéseinek nagyon világos, határozott látására. De rá kell mutatnom arra is, hogy a Schmalkaldeni cikkek világosan mutatják, hogy az evangélikus ember bibliai ember. Talán nincs még egy hitvallási iratunk, amelyik olyan világosan mutatná, hogy a hitvallási irat nem más, mint bibliamagyarázat. Mindig bibliai idézeteket találunk benne, vagy utalást reá. Luther számára a Biblia döntő. Ami meg van írva, az dönt még akkor is, ha az ember értelme ellentmond, ha még titokként áll is előtte. Saját maga is csak tisztelttel tud a titok előtt megállni. Ha magyarázatot nem tud találni, akkor is az a döntő, ami meg van írva, s nem az, hogy nagy teológusok mit mondtak, egyházatyák mint vélekedtek, zsinatok miképpen hoztak döntéseket, az az örök igazság, ami meg van írva.

Vajon számokra ez a Biblia? Számokra a döntő szó Isten szava, amely mindent eldönt számokra?

A másik, amit mai üzenetként el kell mondanunk: az evangélikus ember hitvalló ember. Luther nem rejti véka alá meggyőződését, hitét nyíltan vallja. Nem tanácskozik testtel és vérrrel, vajon tanácsos-e megvallani, nem volna-e szükség arra, hogy halkabban járjunk, mint ahogyan halkabban akart járni Melancthon az Ágostai hitvallásban. Nem törődik azzal, hogy magára haragítja a pápát, a zsinatot, a császárt, nem gondol arra, micso-da következménye lesz annak, vallja hitét, mert rátette életét.

Te is a hitvalló emberek közé tartozol-e?

A harmadik és utolsó, amit mondanunk kell, látszólag ellentétben van mindazzal, amit előbb mondtam: az evangélikus ember a béke embere. Pedig azt hallottuk: egy harci riadó, kemény szavú trombita, amely nem tesz bizonytalan zengést – azért Luther mégis a béke embere. Gondoljátok meg, hogy Worms után még mindig hajlandó elmenni a mantuai zsinatra, még mindig nem adta fel teljesen a reményt, hátha még el lehetne kerülni az egyházszakadást. De a béke embere nemcsak ebben a tényben, hanem abban, hogy az első, a fontos, amit leszögez: amiben egyetértünk, azután jön az, amiből nem engedhetünk, végül a leg-hosszabb része, amit meg lehet vitatni.

Igen, az evangélikus ember a béke embere, mert tiszteltben tartja a más lelkiismeretét. Ha valaki engedni akar valamit belőle, ám tegye meg a maga lelkiismeretének terhére, de én nem. Nem tanácsos, nem becsületes dolog, hogy én lelkiismeretem ellen cselekedjem.

Mivel a Schmalkaldeni cikkek a szövetség gyűlése nem tárgyalta, a fejedelmek aláírása hiányzik róla, ellenben aláírták lelkészek, teológusok, negyvenhárom

aláírás van rajta. Mindegyik így írva: „Én saját kezemmel aláírom.”

Mikor a konfirmációi oltárnál hűséget esküdött egyháznak, akkor akár akard, akár nem, a te neved mellett is ott van: Én saját kezemmel aláírom. Ó, bár-csak tudnád az életeddel is aláírni!

Imádság. Hálát adunk neked, Urunk, Istenünk, hogy nem hagytl bennünket sötétségben, hanem adtl világosságot nekünk. Köszönjük, hogy előléptél a rejtettség kódéből, és kijelentted magadat nekünk. Köszönjük, hogy az igében rögzítettél számunkra, hogy ki vagy, mit akarsz. Köszönjük, hogy van Bibliánk. Áldunk, Urunk, mindazokért az emberkért, akik kiásták a feledés pora alól igédet, akik kellő bátorsággal bírtak ahhoz, hogy magasra tudják emelni, és az élet normájává merték tenni. Köszönjük neked, hogy olyan hitvallási irataink vannak, amelyek nem veszítették el idő-szerűségüket, amelyekről azt mondhatjuk: mienk az igaz tanítás és az igaz magyarázat. Bocsáss meg, Urunk, hogy mi annyi mindenfelé hajladozunk, olyanok voltunk és vagyunk, mint a szél ingatta nádszál, amelyet ide-oda hajtogat a tanítás mindenféle szele. Engedd, hadd legyen a te igéd lábaink szövéténeke és ösvényünk világa. Kérünk, áldd meg a ránk boruló éjszakát, és ébressz fel minket ünnepünkre, hogy tudjunk téged dicsérni az evangéliumért, amelyet nekünk adtl kegyelemből. Ámen.

■ Válogatta: GARAI ANDRÁS

Forrás: Isten embere – Túróczy Zoltán evangélikus püspök (1893–1971). II. kötet, 1015–1016. oldal (Mevisz, Budapest, 2002)

Kedves Gyerekek!

GYERMEKVÁR

Rovatgazda: Boda Zsuzsa

▶ Hat hete indult hétrészes sorozatunkban Jézus példázataihoz kapcsolódó keresztrejtvényeket oldhattok meg. A megfejtéseket egyben, összegyűjtve küldjétek el szerkesztőségünk címére (Evangélikus Élet szerkesztősége, 1085 Budapest, Üllői út 24.). A borítékra írjátok rá: Gyermekvár.

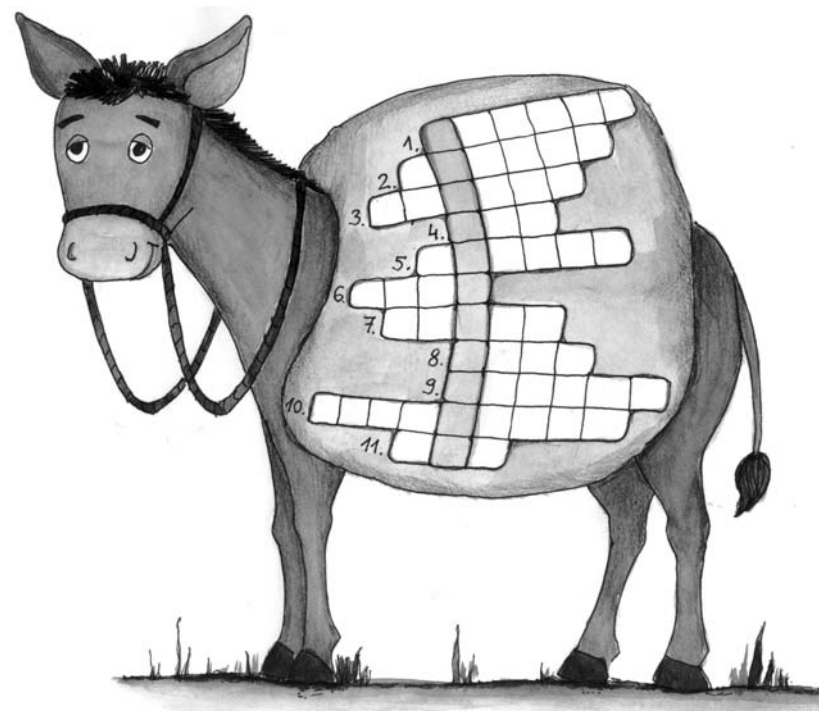
4 – Az irgalmas samaritánus

A megfejtéshez olvassátok el Lukács evangéliumának a 10. fejezetéből a 25. versetől a 37. versig terjedő részt!

1. A következő nap más szóval.
2. Ide tartott a szerencsétlenül járt ember.
3. Ide vitte őt az irgalmas samaritánus.

4. Ebből volt sok a megvert emberen.
5. Ők támadták meg a férfit.
6. Ezzel kente őt be a samaritánus.
7. Fizetőeszköz.
8. Gondoz, más szóval.
9. Ő ment másodszer arra.
10. Ezt csinálta a samaritánus a sebekkel.
11. Ő ment először arra.

Egészítsd ki a mondatot: Az irgalmas samaritánus a szerencsétlenül járt embert.

HIRDETÉS

Számítógépes oktatás lelkészeknek és segítőiknek

Idén ősszel is indítunk számítógépes tanfolyamokat lelkészeknek és gyülekezeti segítőiknek. A tanfolyamok helyszíne ezúttal a Pázmány Péter Katolikus Egyetem számítógépterme lesz. A terem lekötöttségéből adódóan a tanfolyami alkalmakra szombati napokon kerül sor.

- **November 8.: Honlapszerkesztés (Honlap)** – Honlap tervezése és elkészítése Plone tartalomkezelő rendszerben.
- **November 15.: Gyülekezeti újság papíron és interneten (Újság)** – Újságszerkesztés és számítógépes kiadványszerkesztés – papíron és interneten.
- **November 22.: Gyülekezeti adminisztráció (SÜNI)** – A SÜNI program elkészült moduljai: kapcsolatok, események kezelése, iktatás, lekérdezés, útnyilvántartás. A tanfolyam témája ezeknek a moduloknak a gyülekezeti adminisztráció során való használata.

A tanfolyamok egynaposak, 9.30-tól 16 óráig tartanak. Helyszín: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Informatika Technológiai Kar, Budapest VIII., Práter u. 50/A.

Előzetes jelentkezés szükséges Csüllög Péter rendszergazdánál (tel.: 20/824-2012; e-mail: Peter.Csullog@lutheran.hu).

Egy-egy tanfolyami alkalmat legalább tíz fő jelentkezése esetén tudunk megtartani; az egyes alkalmakon maximum húsz fő vehet részt. Az előzetesen befizetendő tanfolyami díj (mely az ebéd árát is magában foglalja) 3500 Ft. Az úti-költséget a résztvevők állják vagy gyülekezetük fizeti ki (az országos egyház nem nyújt költségtérítést).

HIRDETÉS

A Biblia Szövetség őszi lelkigondozói konferenciáját Berekfürdőn november 17–21. között tartja. Jelentkezni levélben (Biblia Szövetség, 219 Pécel, Kálvin tér 2/b) vagy telefonon/faxon (28/452-334), illetve e-mailben (bsz@bibliaszov.hu) lehet. A részvételi díj 19 500 Ft/fő; a jelentkezés érvényességéhez 5500 Ft előleg befizetését kérjük (postautalványon). Részletesebb információ a fenti elérhetőségek bármelyikén kérhető.

ISTENTISZTELETI REND | 2008. október 23., csütörtök

I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bence Imre; V., Deák tér 4. de. 9. Smidélusz Gábor.

ISTENTISZTELETI REND | 2008. október 26.

Szentháromság ünnepe után 23. (Biblia-)vasárnap. Liturgikus szín: zöld.
Lekció: Jn 20,30–31; Am 8,11–12. Alapige: ApCsel 8,26–38. Énekek: 461., 44.

I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Balogh Éva; de. 10. (német, úrv.) Andreas Wellmer; de. 11. (úrv.) Bence Imre; du. 6. Tóth Károly; II., Hűvösvölgyi út 193., Fébé de. 10. Tóth-Szöllős Mihály; II., Modori u. 6. de. 3/4 II. Sztojanovics András; Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9. de. fél 10. (úrv., szószékcseré) Veperdi Zoltán; Csillaghegy-Békásmegyer, III., Mező u. 12. de. 10. dr. Csepregi Zoltán; Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér de. 10. Hokker Zsolt; Újpest, IV., Lebstücker M. u. 36–38. de. 10. Szirmai Zoltán; V., Deák tér 4. de. 9. (úrv.) Grendorf-Balogh Melinda; de. 11. (úrv.) Cselovszky Ferenc; du. 6. (orgonazenés) Smidélusz Gábor; VII., Városligeti fasor 17. de. 11. (úrv.) Pelikán András; du. 6. (úrv., ifjúsági) Pelikán András; VIII., Üllői út 24. de. fél 11. Kertész Géza; VIII., Rákóczi út 57/a de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; VIII., Karácsony S. u. 31–33. de. 9. Kertész Géza; VIII., Bláthy Ottó u. 10. (Betánia Szeretetszolgálat) de. 9. Benkóczy Péter; IX., Gát utcai római katolikus templom de. 11. (úrv.) Koczor Tamás; Kőbánya, X., Kápolna u. 14. de. fél 11. Benkóczy Péter; Kelenföld, XI., Bocskai út 10. de. 8. (úrv.) dr. Joób Máté; de. 11. (úrv.) dr. Joób Máté; du. 6. (vespera) dr. Béres Tamás; XI., Németvölgyi út 138. de. 9. (úrv.) dr. Béres Tamás; Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24. de. 9. (úrv.) Tóth Károly; Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17. de. 10. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; XIII., Kassák Lajos u. 22. de. 10. Káposzta Lajos; XIII., Frangepán u. 41. de. fél 9. Kendeh György; Zuglói, XIV., Lőcsei út 32. de. 11. (úrv.) Tamásy Tamásné; XIV., Gyarmat u. 14. de. fél 10. Tamásy Tamásné; Pestújhely, XV., Templom tér de. 10. (úrv.) Szabó B. András; du. 6. (úrv., „Új találkozás” istentisztelet) Solymár Péter Tamás; Rákospalota, XV., Régi Főti út 75. (nagytemplom) de. 10. Bátorvicsky Gábor; Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11. de. 10. Börönte Márta; Cinkota, XVI., Batthyány I. u. de. fél 11. Blatniczky János; Mátyásföld, XVI., Prodam u. 24. de. 9. Blatniczky János; Rákoshegy, XVII., Tessedik tér de. 9. Eslényi Ákos; Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111. de. fél 11. Eslényi Ákos; Rákoscscaba, XVII., Péceli út 146. de. 9. Wiszkiendzky András; Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u. de. 11. Wiszkiendzky András; Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3. de. 10. Hulej Enikő; Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom) de. 8. Hulej Enikő; Kispeszt, XIX., Templom tér 1. de. 10. Széll Bulcsú; XIX., Hungária út 37. de. 8. Széll Bulcsú; Pestszentpéter, XX., Ady E. u. 89. de. 10. Győri János Sámuel; Csepel, XXI., Deák tér de. fél 11. Zólyomi Mátyás; Budafok, XXII., Játék u. 16. de. 10. Solymár Gábor; Budaörs, Szabadság út 75. de. 10. Endreffy Géza; Pilisvörösvár (református templom) du. 2.

Szeretettel tájékoztatjuk gyülekezeteinket, hogy a Szentháromság ünnepe utáni huszonharmadik (Biblia-)vasárnap (október 26.) offertórium a bibliaterjesztés célját szolgálja. Kérjük, adakozó szeretettel segítsék az ügyet.

ISTENTISZTELETI REND | 2008. október 31.

Reformáció ünnepe. Liturgikus szín: piros.

Lekció: Gal 5,1–3)4–6; Ézs 62,5b–7.10–12. Alapige: Mt 5,1–10. Énekek: 254., 258.

I., Bécsi kapu tér de. 11. (úrv.) Baliczka Iván; du. 6. Bence Imre; II., Hűvösvölgyi út 193., Fébé de. 10. (úrv.) Veperdi Zoltán; Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9. du. 6. Fodor Viktor; Csillaghegy-Békásmegyer, III., Mező u. 12. du. 6. dr. Béres Tamás; Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér de. 6. (úrv.) Bálintné Varsányi Vilma; Újpest, IV., Lebstücker M. u. 36–38. de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; V., Deák tér 4. de. 9. (úrv.) Gerőfi Gyuláné; de. 11. (úrv.) Gáncs Péter; du. 6. (úrv.) Smidélusz Gábor; VII., Reformáció emlékpark, Városligeti fasor – Damjanich u. sarok du. 4. Gáncs Péter püspök, dr. Szabó István püspök, dr. Mészáros Kálmán elnök, Csernák István szuperintendens; VII., Városligeti fasor 17. du. 5. (egyházzenesi áhítat); VIII., Üllői út 24. de. fél 11. (úrv.) Kertész Géza; VIII., Karácsony S. u. 31–33. de. 9. (úrv.) Kertész Géza; Kőbánya, X., Kápolna u. 14. du. 5. Benkóczy Péter; Kelenföld, XI., Bocskai út 10. de. 11. (úrv.) dr. Blázy Árpád; du. 6. Kálmán Péter református lelkipásztor; XIII., Kassák Lajos u. 22. du. 6. (protestáns reformációi ünnep); Zuglói, XIV., Lőcsei út 32. du. 6. (úrv.) Csenki András református lelkipásztor; Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11. de. 10. (úrv.) Fekete Gy. Viktor; Cinkota, XVI., Batthyány I. u. de. fél 11. (úrv.) Blatniczky János; Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3. du. 6. Kendeh K. Péter; Kispeszt, XIX., Templom tér 1. du. 6. Széll Bulcsú; Pestszentpéter, XX., Ady E. u. 89. de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; Budafok, XXII., Játék u. 16. du. 6. (úrv.) Solymár Gábor; Budaörs, Szabadság út 75. du. 6. (úrv.) Endreffy Géza.

■ Összeállította: BODA SZUSZA

ISTENTISZTELET-KÖZVETÍTÉS A RÁDIÓBAN

Bemutatkozik a Kiskőrösi Evangélikus Egyházközség

A város és a gyülekezet születésének napja: 1718. május 19. Ezen a napon írták alá azt a megállapodást a birtokos Watty család képviselői a letelepedni szándékozó felvidéki szlovák evangélikus családokkal, amelynek eredményeként újra benépesült a törökidő alatt elpusztult település. A mai utódok számára példértékű lehet, ahogy a város- és a gyülekezet alapítók a lakóházak felépítésével egy időben templomot és iskolát is emeltek. Ez a templom 1730-ban a vallási türelmetlenség áldozata lett, a kalocsai érsek katonái felgyújtották és lerombolták.

Isten kegyelmes szeretete, II. József császár és a türelmi rendelet tette lehetővé, hogy a kiskőrösi evangélikusok 1783-ban újra templomépítésbe fogjanak. Ezt a templomot használja ma is a gyülekezet. A mintegy kétezer férőhelyes épületet fennállása során két ízben is átépítették.

1822 szilveszter éjszakáján Kiskőrösön született Petőfi Sándor. A gyermeket másnap reggel rögtön megkeresztelte Martini Mihály lelkész – Petrovicsék régi jó barátja –, s ezt tanúsítja az egyházközség

Magyar Rádió
Evangélikus istentisztelet a Magyar Rádióban

Október 31-én, pénteken, a reformáció ünnepén 10.04-től istentisztelet hallhatunk az MR1 – Kossuth rádió hullámhosszán Kiskőrösről. Igét hirdet Lupták György esperes.

nagy becsben tartott keresztlési anyakönyve. Régi és büszke hagyomány Kiskőrösön a szilveszterjei megemlékezés a Petőfi Emlékmúzeum és -szülőház előtt és a templomban; az eseményen mindig sok százan vesznek részt.

A mai a Magyarországi Evangélikus Egyház egyik legnagyobb gyülekezete, mintegy nyolcezer-kilencszáz egyházzal. A négy lelkész mellett még sok alkalmazott és önkéntes munkatárs épí-

ti Isten egyházát a gyülekezetben, látogatja a magányos idős embereket, vagy tanítja a közel négyszáz hittanos gyermeket. Isten dicsőségére muzsikál a templom hat éve felújított és kibővített orgonája, valamint a két énekkar.

Az egyházközség létesítménye a Jó Pásztor Evangélikus Szeretothon. Az intézmény 1998-ban nyitotta meg kapuit. Jelenleg harminckilenc idős lakót gondoznak falai között. 2008-ban bővült az intézmény: a demens betegeket ellátó napközi otthon reménység szerint januártól már működni fog.

Az ifjúsági munka a KIE (Keresztyén Ifjúsági Egyesület) keretében történik egy állami ingatlanpályázaton elnyert épületben, a KIE-házban. A KIE-munka elsődleges célja a sehová sem tartozó fiatalok között végzett misszió, ezt szolgálja a bibliai és egyéb programok sokfélesége. 2008-tól játszóházat is működtetünk az épületben, elsősorban óvodáskorú gyermekek részére.

Imaházunk falán ötvenkilenc éve olvasható biznyságtételünk: „Ha Isten velem, ki lehet ellenem?” (Róm 8,31b)

Zsoltárünnep Rákoscscabán

A Biblia évében rendszeresek a hírek bibliafelolvasó maratonokról. Nem vitatott ezeknek a jelentőségét úgynevezett PR-szemponból: felhívhatják a figyelmet a Biblia gyakran elfeledett értékeire. Ami azonban az elmúlt három évben a rákoscscabai gyülekezetben történt, jóval több, mint látványos kampányakció.

Wiszkiendzky András gyülekezeti munkatárs, a rákoscscabai gyülekezeti bibliaórák hűséges és kreatív gazdája 2005 szeptemberében merész célt tűzött ki: heti adagokban elejétől végéig elolvassák a Biblia imádságoskönyveként is emlegetett Zsoltárok könyvét. Amikor tájékoztatott nagy ívű tervéről, kislés szkeptikusan reagáltam, azt válaszoltam: „Ha megéritek a századikat, szívesen elmegyek, hogy lássam, miként viseli a gyülekezet az ekkora dóziszban kapott zsoltárokat...”

Bizony, megszegegyenültem kicsinyhűségemben, mert 2007 őszén megérkezett a hívás: „A 100. zsoltárnál tartunk...” Ezek után már igazán nem is lepődtem meg, hogy ez év őszén menetrend szerint újabb meghívást kaptam: a zsoltármaraton célegyenesbe ért, jön a 150. zsoltár!

Annál nagyobb volt a csodálkozásom, amikor október 14-én, kedden délután megérkezve Rákoscscabára, családi bibliaórai kisközösség helyett zsúfolt templom fogadott. A sorozatszár alkalomra a rákoskeresztúri és a rákoshegyi gyülekezet bibliaóráisai is meghívtak kaptak, valamint jelen voltak a gyülekezet lelkészei, beleértve Kósa László frissnyugdíjas is. Így igazi ünnepi találkozóvá vált a záróakkord, amelyet oldott hangulatú szeretetvendégség követett a gyülekezeti teremben. Megerő-

södhetünk abban, hogy napjainkban is életképesek a hűséges, bibliaolvasó közösségek.

Takács János nyugdíjas hódmezővásárhelyi lelkész zsoltárfordításának bevezetőjében hívja fel a figyelmet arra, hogy a „zsoltár” jelentésű görög szó, a pszalmosz híros hangszere, illetve annak megszólaltatására utal. Isten a zsoltárokon keresztül is szeretné felhangolni, megpendíteni sokszor fáradt lelkünk húrjait. Lelkészi karunk talán legidősebb tagja így zárja előszavát: „Kedves Olvasó, aki ma olvasod, tudd meg, hogy téged nagyon szeret az Úr, mint Atya a fiát! Ezért küldi neked is a 150. zsoltárt.”

Istennek legyen hála azokért, akik ezt a jó hírt kézbesítik Rákoscscabán és szerette az országban! „Minden lélek dicsérje az Urat! Dicsérjétek az Urat!” (Zsolt 150,6)

■ GÁNCs PÉTER

In memoriam dr. Manninger Jenő

1918–2008

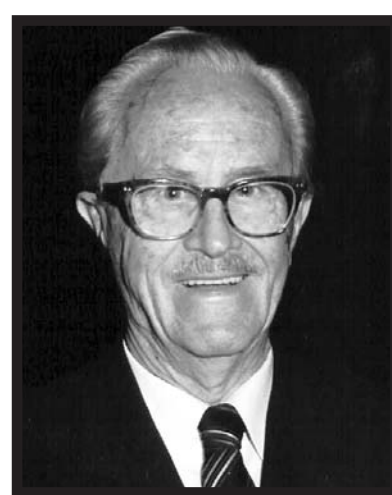
Dr. Manninger Jenő Európa-szerte ismert orvosprofesszor, a kéz- és csípősebészet hazai megalapítója volt. Munkásságáért Batthyány-Strattmann- és Semmelweis-díjjal tüntették ki. Nevet szerzett az orvostudományban és magyar hazáknak.

1918. október 30-án született a Baranya megyei Rácbólyban. Hatgyermekes családban nőtt fel; két nővére egyházi hűséges papnéjaként szolgált Győrött és Siófokon. Édesanyjától kapott Újszövetséget rejtgetve vitte magával, amikor a második világháborúban frontszolgálatosként orosz hadifogságba esett. A szovjet tábori kórházakban való szolgálata idején lelki támaszt, erőt és hitet merített a jézusi igékből. Ez a belső lelki igény elkísérte őt egész életén át.

Háromévi hadifogság után 1948-ban a budapesti Koltói Anna Kórházban, majd az abból létrehozott Országos Traumatológiai (Baleseti) Intézetben folytatta orvosi tevékenységét. 1978 és '89 között főigazgatója volt az intézménynek, és nyugdíjba vonulása után is munkatársa maradt. Élete végéig fenntartottak számára egy dolgozószobát, hetente bejárt, tanácsaival segítette kollégáit.

Dr. Túróczy Erzsébettel, egyházunk néhez időskben szolgáló, hűséges püspökének, Túróczy Zoltánnak a lányával kötött házasságot. Három gyermeket neveltek fel istenfélelemben, s unokáikban is gyönyörködtek.

Dr. Manninger Jenő a Magyar Nép-

hadsereg sebésze is volt, egyetlen pártunkívülként viselte a tábornoiki rangot. Kiterjedt papi rokonságában és a nem egyházi hivatásban álló hozzátartozók között is ismert volt segítőkészsége, igazi jézusi lelkületével állt a rászorultak és betegek mellé.

Hosszabb ideig lakott családjával budavári egyházközségünk területén, s istentiszteleteinket is látogatta. A Túróczy püspökről való megemlékezésünk alkalomával ő maga is többször megszólalt.

Orvosi tevékenysége 1957-től bontakozott ki. Számos külföldi ösztöndíj elnyerése révén ismerkedett meg a nemzetközi kéz- és csípősebészet korszerű módszereivel; ezeket hazai földön is be-

vezette, és kutatómunkásságával továbbfejlesztette. 1968-ban ő végezte az első csípőprotézis-beültetést Magyarországon. Kitűnő szervezőkészségének köszönhetően létrejött az országos kiterjedt baleseti és kézsebészeti hálózat.

Tudományos munkásságának állomása: 1965-ban kandidátusi fokozatot szerzett, 1980-ban az MTA doktora lett. Az Orvostovábbképző Egyetem Traumatológiai Tanszékének vezetőjeként feladata volt a baleseti sebészek képzése, továbbképzése. Az Amerikai Kézsebészeti Társaság „a kézsebészet úttörője” címet adományozta neki elismerése jeléül.

Nyugdíjba vonulása után a combnyaktörés gyógyításának új lehetőségeivel foglalkozott. Az általa kidolgozott műtési módszert egyre több nyugat-európai intézetben alkalmazzák. A munkásságát ismertető monográfia 2005-ben német és angol nyelven is megjelent.

Dr. Manninger Jenő orvosprofesszor kilencvenedik életévében, 2008. október 3-án távozott közülünk. Szerény, kedves, közvetlen egyéniségére, hitére és emberségére mindazok Isten iránti hállával emlékeznek családjában, rokonságában és a hivatásában őt követők táborában, akik ismerhették, és szeretetének sugárzó melegében részesülhettek. Fogadja őt kegyelmébe az örök irgalom Istene!

■ D. SZEBIK IMRE

A Teremtő adóssai vagyunk

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: Jerabek-Cserepes Csilla
E-mail: ararat@lutheran.hu

► Néhány hete hangzott el egy beszélgetés a rádióban arról, hogy az idén szeptember 23-a az **ökölógiai adósság napja**. Vagyis ebben az évben ezen a napon értük el a Föld eltartóképességének a határát, éltük föl a bolygónk természeti erőforrásait által egy év alatt megtermelhető javakat; ezután év végéig már a Föld „tőkáját” fogyasztjuk...

Előző nap világszerte biciklisek ezrei vontak fel, hogy ráirányítsák a figyelmet az autómentes közlekedés lehetőségeire, a környezet- és emberbarátabb életvitel kialakításának fontosságára. Szintén világszerte készültek október első hétvégéjén Assisi (Szent) Ferenc ünnepére, az állatok világnapjára. Erre az időszakra esik az aratási és a – szeptember utolsó hétvégéjén a Deák téren tartott – teremtési hálaadó ünnep is.

Ezek a jeles napok mind felhívják a figyelmünket valamire: a körülöttünk lévő világérték. Egyedi és megismételhetetlen, beleértve minden lakóját. Földünk azonban egyre inkább veszélyben van, ezért vigyáznunk kell rá!

Persze nincs könnyű dolgunk. Hiszen amíg az áruházak kínálata a bőség, a korlátlan választás lehetőségének érzetét kelti, amíg a csapból tiszta víz folyik, amíg a termosztátot föltekerve néhány perc alatt felmelegszik a lakásunk a hűvös őszi napon, addig nehezen hisszük el vagy értjük meg, hogy valami nincs rendben. Akkor sem sokkal egyszerűbb a helyzetünk, ha úgy döntünk, tudatos vásárlókká válva megpróbálunk a rendelkez-

zésünkre álló információk alapján jól választani – akár egy terméket, akár egy szolgáltatást illetően.

Mindig voltak derűlátóbb és pesszimista elemzők, akik különbözően ítélték meg az ember tevékenységének a földi élet alakulására való hatását. De ha végiggondoljuk, hogy az emberi civilizáció megjelenése óta eltelt idő milyen elenyésző bolygónk – a tudomány jelen állása szerint 4,6 milliárd éves – korához képest, mégis mekkora változáson (fejlődésen?) ment keresztül, akkor talán komolyan vehetjük, hogy az ember hatalmas tudás birtokosa. Ez a tudás pedig felelősséggel jár.

Az ökológiai lábnyom mérőszám; egyszerűen megfogalmazva az a terület, amelyet életvitelünk fenntartásához igénybe veszünk, beleértve a vízfelszín is. Kiszámítása különböző szempontok figyelembevételével történik. Egy emberre átlagosan – a Föld lakosságát és ösztérületét tekintve – két globális hektár (gha) jutna. Ez azonban egyes országokban – USA, Kanada, nyugat-európai országok – jóval magasabb, míg más területeken (főleg Afrika szegénységtől sújtott országaiban vagy Indiában) jóval alacsonyabb.

Hazánkban körülbelül 3,5 globális hektár. (Az interneten több olyan weboldalt is találunk, amelyen kiszámíthatjuk saját ökológiai lábnyomunkat.) Egy amerikai polgár ökológiai lábnyoma 12 gha; ez tizenöt indiaiának felel meg. Vagyis a népességszámon túl legalább olyan fontos, hogy milyen életstíluson, körülmények között élünk; sok etikai kérdést vet fel azonban a népességszabályozás és az elfogadható életstílus meghatározása.

Amit ma tudhatunk, az az, hogy túlfogyasztunk, ehhez a fogyasztáshoz pedig 1,4-szer ekkora bolygóra lenne szükség. Mi azonban adóssággal élünk. Ez egyben azt is jelenti, hogy adóssai vagyunk a Teremtőnek, hiszen tőle kaptuk ezt a világot, neki tartozunk majd számadással, hogy miként gazdálkodtunk a földi javakkal (is). Adóssai vagyunk embertársainknak, hiszen ha mi többet fogyasztunk, valakinek kevesebb jut. És adóssai vagyunk a jövő nemzedékeinek, hiszen nekik is megvan a joguk arra, hogy élhető világba szülessenek.

■ – JCS –

A lapunk kivételes, vasárnap (október 19.) esti nyomdába küldése előtti percekben ért véget az Uránia Nemzeti Filmszínházban a tizenötödik protestáns kulturális est. A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa által szervezett fővárosi eseményről az *Evangelikus Élet* következő számában bővebben is tudósítunk.

Barta Imre felvételén a Baptista Központi Énekkar és Kamarazenekar, amely Händel Messias című oratóriumának harmadik részét adta elő nagy sikerrel.

„Polip” kellően találva

Ma még csak tükör által, homályosan látunk. Ami egyszerű MDF-belharcnak indult, mára a magyar politikai élet rákfenejévé nőtte ki magát. Illegális lehallgatások az egyik, törvénytelenül működő Nemzetbiztonsági Hivatal (NBH) a másik oldalon. Csak kapkodjuk a fejünket az egymásra mutogatás és sárdobálás közepette. Konfliktus akad bőven, de nem látjuk megnyugtató lezárását a drámának. A szokásos botrányforgatókönyv sajnos rendre mellőzi a válaszok világos találatát, helyette inkább újabb botránycsomaggal tereli el a figyelmet, hisz a kellően magasra felkapaszkodottak közül hiába várjuk, hogy bárki is leessen, és megüsse a bokáját. Pedig kérdés akad bőven, még ha a válaszokat nem ismerjük is.

Lehetséges-e, hogy ma Magyarországon más is gyűjt információkat titkosszolgálati eszközökkel, nem csak a Nemzetbiztonsági Hivatal? Ha pedig mégis az NBH végezte a lehallgatásokat, akkor hogy kerülhetett ki onnan az információ? Hogyan jutott Dávid Ibolya kezé-

be? Arról nem is beszélve, hogy miért épp most került elő?

Ha már a pannon puma végleg kidöglött, s nem hogy nem dübörög, de meg se nyekken, Szilvassy polipot talál a közvéleménynek, amin elragódhat. Addig se gondolunk a már két éve húzódozó ügyre, az osztrák Strabag cég állami megbízásaira és az (elsősorban) baloldali pártoknak juttatott támogatásokra, a közeledő gazdasági válságra. Nem csoda, hogy egyre több embernek megy el a kedve, hogy egyáltalán felkapja a fejét a hírek hallatán.

Talán valóban csak erre szolgál az egész: hogy kevesebben gondoljanak a politikára, foglalkozzanak társadalmi felelősségükkel, kevesebben menjenek el szavazni, ha eljön az ideje. Isten tudja, mi az igazság; csak remélhetjük, hogy mi is megtudjuk egyszer. A politikusoktól talán hiába várjuk, hogy a szavuk legyen igen, igen és nem, nem, de nekünk, keresztényeknek egyértelmű nemet kell tudnunk mondani a hazugságokra, ferdítésekre, fél igazságokra.

■ – PUCHARD –

Polgármesterek a kis iskolákért

Sárszentlőrincben érintett partnert és a faluban méltó helyszínt talált dr. Puskás Imre, a Tolna Megyei Közgáz elnöke a Polgármesterek a kis iskolákért címet viselő országos tanácskozásnak, hiszen ebben a nagy múltú evangélikus községben működött hetven éven át az a neves algimnázium, amelyben Petőfi is tanult. Ennek a településnek az iskolájába járt Balassa János európai hírv sebész, Lázár Ervin író és még sok száz diák a történelem folyamán.

A felső tagozatot két éve bezárták, az alsó idén került veszélybe... A felelőtlen, érzéketlen, romboló politikának, de bátor mondhatjuk: az embert pénzben mérő, az országot banknak tekintő vezetésnek „köszönhetően” vészhelyzet alakult ki Magyarországon, amelyet a vidék és az iskolák hatványozottan megszenvednek. Figyelemfelkeltés és konkrét törvényjavaslat megalkotásának céljával hívták össze október 18-ra a tanácskozást. Az

ország egészéből érkezett kétszáz polgármesternek, iskolaigazgatónak, a vidékért aggódo és tenni akaró résztvevőnek olyan neves szakemberek tartottak előadást, mint Ángyán József, Csatári Bálint, Lánczyi András és Könyei László.

A kis iskolákért, a falvak megmaradásáért kiszakadó jalkiáltás és a kivezető út megfogalmazása talán eljut az illetékesekhez, de még inkább a társadalom egészéhez.

■ BAKAY PÉTER

Pályázat

A Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóbizottsága – hivatkozva a Magyarországi Evangélikus Egyház 2005. évi VIII. törvény 34. § 2. pontja c) bekezdésére – pályázatot hirdet a *Credo – Evangélikus Műhely* című folyóirat főszerkesztői munkakörének betöltésére.

A jogviszony időtartama: határozatlan idejű jogviszony (2009. január 1-jétől). A foglalkoztatás jellege: megbízási jogviszony.

Pályázati feltételek: a főszerkesztőnek felsőfokú végzettségű, evangélikus vallású, konfirmált személynek kell lennie, aki az egyházközségi tagság feltételeinek legalább öt éve megfelel.

A pályázatnak tartalmaznia kell a *Credo* című folyóirat szerkesztői koncepcióját; szakmai programot; a pályázó önéletrajzát és szakmai önéletrajzát; a pályázati feltételekben előírtak teljesüléséről szóló igazolásokat (diploma, konfirmációs igazolás); lelkesítő ajánlást a pályázó gyülekezeti lelkesítőktől.

A főszerkesztőt az alábbi juttatások illetik meg: megbízási díj – megegyezes szerint; szükség esetén költségtérítés.

A pályázatokat legkésőbb 2008. november 20-ig kell benyújtani a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodájának titkárságán (1085 Budapest, Üllői út 24. I. emelet). A pályázókat az írásos pályázat leadása után két héten belül a Sajtóbizottság (és Luther Kiadó Igazgatótanácsa együttes ülésén) személyesen is meghallgatja.

A pályázat iránt érdeklődők a pályázat elkészítéséhez szükséges tájékoztatást Fabiny Tamástól, a médiáért felelős püspöktől kaphatják meg; tel.: 1/394-2335.

Föld és ég

Az *Evangelikus Élet* is képviseltette magát múlt héten Sopronban azon a – Magyarhoni Földtani Társulat és mások által szervezett – konferencián, melynek előadói október 16. és 18. között főként a hit és a tudomány viszonyának különböző aspektusairól értekeztek. *Vitalis Judit* beszámolóját következő, a magyar tudomány napját megelőző dátummal megjelenő számunkban közöljük.

Szentföldi utazás

A miskolci evangélikus gyülekezet – Sándor Frigyes esperes vezetésével – az elmúlt években különféle kulturális, hitméllyítő utazásokat (Luther-út, Firenze és Róma stb.) szervezett. Legközelebbi programja – az idei záródokút megismételéseként – 2009. február 26. és március 5. között egy szentföldi látogatás lesz. A várható részvételi díj 266 500 Ft/fő.

Bővebb információt kérni, illetve jelentkezni – november 2-ig – az alábbi címen és elérhetőségeken lehet: Miskolci Evangélikus Egyházközség Lelkészi Hivatala, 3530 Miskolc, Hunyadi u. 8.; telefon: 46/505-726, 46/505-727; 20/824-3222; e-mail: luther@chello.hu.

Szeretettel hívjuk és nagyon várjuk a kedves testvéreket a kissomlyói templom (Kossuth u. 94.) felszentelésének 225. évfordulójára október 26-án, vasárnap 15 óra 30 percre. A hálaadó istentisztelet igehirdetője *Vető István* püspök-helyettes lesz. Az istentisztelet szeretetvendégség követi. Templomunk renoválását megkezdjük, a toronysisak elkészült.

Kérjük azokat, akik elszármaztak Kissomlyóról, vagy van valamilyen kapcsolatuk gyülekezetünkkel, hogy adományokkal támogassák a nagyszabású felújítási munkákat.

Erős vár a mi Istenünk!

Cserági István lelkész (20/824-7230; 20/824-5454)

Köszönet az 1%-ért

Az érdi **Isten Háza Alapítvány** köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány céljaira ajánlották fel. A 2007. évben befolyt 435 688 Ft-ot teljes egészében a parókia bővítésére használtuk fel.

A mosonmagyaróvári evangélikus gyülekezet **Harangszó Alapítványa** köszönetet mond mindazoknak, akik 2007-ben személyi jövedelemadójuk 1%-ával támogatták az alapítvány célkitűzéseit. A felajánlásokból befolyt összeg összesen 183 898 forint volt; ezt az alapítvány a gyülekezet épületeinek felújítására, illetve a gyülekezetben folyó hit-tanoktatás segítésére fordította.

Az **Aszódi Evangélikus Iskolák Öregdiákjainak Egyesülete** mint az evangélikus gimnázium oktató-nevelő munkáját támogató közhasznú szervezet köszönetet mond mindazoknak, akik célkitűzéseit 2006. évi személyi jövedelemadójuk 1%-ával támogatták. Az ebből befolyt 643 584 Ft-ot rászoruló diákok segélyezésére és nyelvtanfolyamon való részvételük segítésére, valamint az iskola számára könyvtári könyvek és sportszerek vásárlására fordítottuk.

A **Magyar Bach Társaság Alapítványa** a 2007. évre 314 278 Ft-ot kapott az szja-felajánlásokból; ezt az összeget működési költségekre, a 19. Bach-hét, valamint egy Bach-hétvége kiadásaira fordította. Az alapítvány hálásan köszöni az adományozók szeretetét, és kéri, hogy a jövőben is támogassák.

A Pesti Evangélikus Egyház Deák Téri Gyülekezete köszönetet mond mindazoknak, akik közhasznú alapítványának, az **Insula Lutherana – Evangélikus Sziget Alapítvány**nak a célkitűzéseit 2006. évi személyi jövedelemadójuk 1%-ával támogatták. Az ebből befolyt 567 178 Ft-ot a parókia-épület pincéjének vízszigetelésére fordítottuk.

BÉRES Az egészséges emberért

A hirtelen jött hidegben

A nyári forróság után szeptember végéig hirtelen novemberre fordult az időjárás, majd pár napon át tartó meleg idő után ismét hideg lett. Ebben az időben egyre többen küszködnek náthával, torokfájással.

A hideg időben immunrendszerünk fokozott támadásnak van kitéve, ilyenkor jobban oda kell figyelniük szervezetünk tápanyagellátására. Ha tartósan a szükségletünkkel kevesebb vitamint, ásványi anyagot és nyomelemet juttatunk a szervezetünkbe, felborul a belső egyensúly, és különböző panaszok léphetnek fel (például fáradékonyság,

levertség, rossz közérzet, kimerültség, ingerlékenység, csökkent fizikai és szellemi tevékenység).

Az **Actival C Max** filmtabletta komplex étrend-kiegészítő multivitamin magas C-vitamin-tartalommal, ásványi anyagokkal és nyomelemekkel. Összetétele megegyezik az Actival Maxéval, egyedül a C-vitamin mennyiségét növeltük meg benne.

Az **Actival C Max** magas C-vitamin-tartalmú multivitamin-készítmény. A C-vitamin – többek között – hozzájárul az immunrendszer megfelelő működéséhez, így az egészség megőrzéséhez.

A termékben lévő egyéb hatóanyagok hozzájárulnak a szervezet megfelelő vitamint-, ásványianyag- és nyomelem-el látottságához, ezáltal a jó közérzet és a megfelelő teljesítőképesség fenntartásához.

Az **Actival C Max** fogyasztása elsősorban fokozott C-vitamin-szükséglet (például betegségek utáni lábadozás időszakában, dohányzás, passzív dohányzás, fogamzásgátló tabletták szedése esetén), továbbá jelentős fizikai és szellemi igénybevétel, kiegyensúlyozatlan táplálkozás (például fogókúra, szigorú diéták) esetén javasolt.

HÍREK, KÖZLEMÉNYEK, ESEMÉNYEK

Örömmel adjuk hírül, hogy október 25-én, szombaton 15 órai kezdettel **Lupták György** esperes beiktatja a kiskunhalasi gyülekezetbe **Honti Irént**, a gyülekezet megválasztott lelkészét. Szeretettel hívjuk az ünnepi istentiszteletre, valamint az azt követő közgyűlésre és állófogadásra.

Reformációi orgonamuzsika hallható október 26-án 18 órai kezdettel a Deák téri templomban. Orgonál **Németh Csaba** orgonaművész. Műsorán régi mestereknek, **Bachnak** és 20. századi szerzőknek az **Erős vár a mi Istenünk** dallamára írt előjátékai és fantáziái szerepelnek.

A Déli Egyházkerület közgyűlése november 14-én 10 órai kezdettel ülést tart a Budapest-Pestszentlőrinci Evangélikus Egyházközség gyülekezeti termében (1183 Budapest, Kossuth L. tér 3.). Erre az alkalomra a Déli Egyházkerület közgyűlésének tagjait szeretettel hívjuk és várjuk. Erős vár a mi Istenünk!

Gáncs Péter püspök
Radosné Lengyel Anna
egyházkerületi felügyelő

Harangszentelési ünnep lesz a sárszentlőrinci evangélikus templomban október 26-án 10 órától; mindenkit szeretettel hívunk és várunk.

SZÜLETÉS
Örömmel értesítünk mindenkit, hogy október 6-án 4.40-kor megszületett **Réz-Nagy Zoltán** és **Réz Zsuzsa** negyedik fiúgyermek, **Réz-Nagy Erik Domonkos**. „Fiaink legyenek olyanok ifjúkorukban, mint a nagyra nőtt palánták... (...) **Boldog nép az, melynek az Úr az Isten!**” (Zsolt 144,12a,15b)

A hónap könyve akció – október

A teremtés ünnepe – Tanulmányok, képek, liturgikus szövegek

Vásárolja meg a hónap könyvét kedvezményesen! Az evangélikus könyvesboltban történő vásárlás vagy közvetlenül a Luther Kiadótól való megrendelés esetén 30%-os kedvezményben részesül.

http://bolt.lutheran.hu/ • E-mail: kiado@lutheran.hu
Fax: 1/486-1229 • 1085 Budapest, Üllői út 24.

Következő számunkban:
A reformáció ünneplése

EVANGÉLIKUS ÉLET

Szívesen segítene?

A Magyar Rákellenes Liga önkéntes segítő társakat keres daganatos betegek lelki támogatásához. Az érdeklődők számára Budapesten november elejétől tíz-tizenkét héten keresztül heti egy délutánt igénybe vevő ingyenes képzést indítunk. Jelentkezését október 31-ig várjuk. Elérhetőségeink: Magyar Rákellenes Liga, 1507 Budapest, Pf. 7; tel.: 1/225-1621; e-mail: lelkesegely@rakliga.hu.

APRÓHIRDETÉS

53 éves, 170/64 közgazdász hölgy keresi párját házasság céljából. „Együtt” jelígre a szerkesztőség címére vagy: 1955vi@citromail.hu.

Harangtornyok belső szervizelése. Gombos Ferenc – tel.: 30/505-0546 (az esti órákban); e-mail: gombosmi@invitel.hu.

Templomok, templomtornyok felújítása, villámvédelem kiépítése. 26 év referenciával. Bede László, 30/943-5089.

ÚJ HARANGOT RENDELJEN IFJ. FARKAS TITUSZTÓL

MINDEN MÉRETBEN A LEGKEDVEZŐBB ÁRON 30 KG-TÓL 11 000 KG-IG
Kiváló minőség, kitűnő kidolgozás, kedvező ár, hangzásra öntve!
Harangvillamosítás, harangtartóállvány-készítés, programozóórák, harangvezérlés telefonról, toronyóra-készítés, -szerelés, alkatrészellátás.
REFERENCIA 400 TEMPLOMBÓL!

Harangszó 2003 Bt.
Ifj. Farkas Titusz

2200 Monor, Kistói út 26. Tel.: 30/371-9696, fax: 29/410-1119
A Harangszó 2003 Bt. a Dévai Szent Ferenc Alapítvány támogatója.

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból október 26-ától november 2-áig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
<p>22.50 / Duna Tv Gólyaállításban (görög-francia-olasz-svájci filmdráma, 1991) (137') A film a kettészakított Európát idézi meg. Egy tévériporter egy görög disszidens után kutat. Egy határ menti kisvárosban betekint a menekültek és a határt képző folyó által kettészakított családok világába. Találkozik egy örmaggal, aki megmutatja neki a határfolyón átívelő hidat, közepén pedig azt a három csikot, amely a tényleges határt jelzi. Fél lábon állva ott úgy érezheti az ember, hogy már sem ide, sem oda nem tartozik. Csak egy lépés... És ha valaki átlépi a csikokat, halál fia...</p>	<p>13.50 / Zone Europa Szép remények (amerikai-angol filmdráma, 1974) (124') 17.00 / Duna Tv „A magok oltalmára...” – erdélyi erdőtemplomok (magyar ismeretterjesztő filmsorozat, 2003) (11') Bögöz 22.25 / Duna II. Autonómia Műtőben (magyar dokumentumfilm, 2008) (30') 22.35 / Duna Tv Tanítványok (magyar kisjátékfilm, 1999) (61') 0.10 / m1 Kelj fel és járj! (magyar tévéfilm) (71') 0.45 / Tv2 Fordított kánon (olasz filmdráma, 2000) (107')</p>	<p>10.34 / M. Katolikus Rádió Édesanyám főzje. Pintér Márta evangélikus lelkész mesél 14.35 / Kossuth rádió Tér-idő Pax Romana – Róma békéje, avagy a béke Rómája, 1. rész 16.50 / Duna II. Autonómia Rendhagyó történelemóra (magyar ismeretterjesztő filmsorozat, 2002) (39') A felvilágosult abszolutizmus és a „kalapos király” 18.30 / Hír Tv Ősök tere 20.00 / Duna Tv A szívárvány harcosa (magyar játékfilm, 2001) (85') 22.40 / m1 Az utókor ítélete Varnus Xavér műsora</p>	<p>8.00 / Duna II. Autonómia Toronyvigyázó (magyar ismeretterjesztő film, 2000) (34') 11.25 / RTL Klub Séta a múltba (amerikai romantikus dráma, 2002) (101') 13.30 / Kossuth rádió „Tebenned bízunk eleitől fogva...” A református egyház felőrája 21.10 / m1 Különös történetek (50') A „kis kormányzóné” 22.30 / Duna Tv Katyn (lengyel történelmi dráma, 2007) (117') 23.00 / HBO2 Bábel (francia-amerikai-mexikói filmdráma, 2006) (143')</p>
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
<p>14.00 / Kossuth rádió Arcvonalok. Dr. Kemény Dénes vízilabdaedző 15.20 / HBO Csodás vagyok, szeretnek (francia-angol-kanadai filmdráma, 1995) (100') 17.45 / Duna II. Autonómia Ikonosztáz – magyarországi hitortörténet (magyar ismeretterjesztő film, 2000) (12') Szent Erzsébet 20.50 / Duna II. Autonómia Magyarország kincsei: várak (magyar ifjúsági filmsorozat, 2002) Esztergom 22.10 / Zone Europa Gyóntatószék (francia-angol-kanadai filmdráma, 1995) (100')</p>	<p>10.40 / m1 A reformáció templomai Ráday Mihály műsora 11.00 / m1 Református istentisztelet közvetítése Göncről Igét hirdet Csomós József püspök. 13.43 / Bartók rádió A Biblia éve 2008 100/61. rész: Scheidt: Ein feste Burg ist unser Gott; Reger: Fantázia az Ein feste Burg kezdetű korál dallamára 16.15 / Duna Tv Reformáció napi istentisztelet Közvetítés a révkomáromi református templomból 20.50 / Filmmúzeum Szentjános féjjevétele (magyar filmdráma, 1966) (88')</p>	<p>10.55 / Duna II. Autonómia „Porból lettünk, porrá leszünk” (magyar filmetűd, 1997) (11') 12.01 / Duna Tv Isten kezében (26') P. Henri Bouldad 13.17 / Bartók rádió A Biblia éve 2008 100/62. rész Byrd: Ötszólami mise mindenszentek ünnepére 13.35 / Kossuth rádió Temetkezési szokások Hajdú-Biharban – a régmúltól napjainkig 17.34 / M. Katolikus Rádió „Mielőtt” Verseik mindenszentek napján 23.05 / m1 Szent Lajos király hídja (spanyol-angol-francia filmdráma, 2004) (115')</p>	<p>5.35 / Duna Tv „Holtak álma felett” (magyar dokumentumfilm, 2002) (41') 10.04 / Kossuth rádió Evangélikus istentisztelet közvetítése Kiskőrösről. Igét hirdet Lupták György esperes. 10.10 / m1 Evangélikus ifjúsági műsor 12.05 / Duna Tv Élő egyház (vallási híradó) (26') 15.05 / Bartók rádió Beszélgetések az egyházzenéről Az éneklőszékek Erdélyben 21.15 / Bartók rádió A Biblia éve 2008 100/63. rész Brahms: Német rekviem 1.05 / Tv2 A kilencedik nap (német-luxemburgi filmdráma, 2004) (98')</p>

Új nap – új kegyelem

Vasárnap

Az Úr így szólt Izsákhhoz: A te utódaidnak adom mindezeket az országokat, és a te utódod által nyernek áldást a föld összes népei. 1Móz 26,4b (Róm 15,8; Mt 22,15–22; Fil 3,17–21; Zsolt 53)
A reformáció hetébe lépünk. Abba a hébbe, amikor szerte a világon arra emlékezünk, hogy **Luther Márton** elindított egy tisztulási folyamatot az egyházon belül. De talán nem is jó megfogalmazás, hogy Luther indította el mindezt. Hinnünk kell, hogy ezt a tisztulást Isten indította azért, hogy – kézbe véve a Szentírást és helyesen élve a Szent-írással – újra rátalálhassunk arra, aki által mi is áldást nyerhetünk. *Igent mondani* Krisztusra...

Hétfő

Tégy csodát híveiddel, mert te megszabadítod azokat, akik jobboldhoz menekülnek támadóik elől. Zsolt 17,7 (Lk 23,42–43; 1Pt 2,11–17; 2Kor 5,16–21) Mindig megdöbbenő látni azt a határozottságot, amely **Luther Márton** jellemezte 1521-ben a worms-i birodalmi gyűlésen. Mindig csodáltam azt a magabiztosságot, amellyel ki merte mondani a hatalmas vezetők és a nagy tömeg előtt, hogy nem vonja vissza a könyveiben leírtakat. Azt gondolom, **Luther** szíve közepén volt a mai ige, ezért lejtett biztos abban, hogy Isten csodát fog tenni. Vajon mi hiszünk a csodákban? Vajon mi bízunk annyira Istenben, hogy egész életünket a kezébe tegyük? *Nemet mondani a hitetlenségre...*

Kedd

Dicsérjétek az Urat! Milyen jó Istenünkről énekelni! Zsolt 147,1 (Ef 5,19; Hab 2,9–14,19–20; 2Kor 6,1–10) **Luther Márton** egyszer azt mondta, hogy a legjobban akkor bosszantjuk az ördögöt a pokolban, ha Istent dicsérő éneket énekelünk. És ebben lehet némi igazság, hisz az éneklésben óriási erő rejlik. Gondoljunk csak bele, milyen felemelő érzés, amikor sok ember közösen énekel Istenről! Ilyenkor mindegy, hogy korál vagy új ének; ha szívből jön, ha önfeléd, akkor megdöbbenő módon átélhetünk valamit Isten nagyságából, és megérezhetjük, milyen végtelenül jó hozzá tartozni. *Nemet mondani a keserűségre...*

Szerda

Péter ezt mondta Jézusnak: „Ha mindenki meg is botránkozik, én akkor sem.” Jézus így szólt hozzá: „Még ma, ezen az éjszakán, mielőtt kétszer megszólal a kakas, háromszor tagadsz meg engem.” Mk 14,29–30 (Péld 3,12; Ézs 7,1–9; 2Kor 6,11–7,1) Péter teljesen biztos volt a hitében. Valóban közziklaként állt oda Jézus elé. Semmitől sem félt. És mégis kiderült: a hite rossz alapon nyugszik. – **Lutherben** mindig az alázatosságot csodáltam. Sosem dicsekedett. Sosem hordta fenn az orrát. Hiszen jól tudta, hogy minden Isten kezében van. Vajon mi kibn bízunk? Kire alapozzuk az életünket? Önmagunkra vagy Istenre? *Nemet mondani az elbizakodottságra...*

Csütörtök

Az Úr Jézus Krisztus kegyelme, az Isten szeretete és a Szentlélek közössége legyen mindnyájatokkal! 2Kor 13,13 (Zsolt 67,2–3; 1Kor 3,16–23; 2Kor 7,2–16) Bizonyosan történt már olyan az életünkben, hogy meghallgatva egy áldást vagy imádságot azt vettük észre, hogy semmi nem maradt meg belőle. Bár a fülünkkel hallottuk, a szívünkkel mégsem tudtuk megragadni. A mai ige is ezerszer hallhatuk már. Azonban mégis érdemes most türelemmel újra végigolvasni, izlelgetve a szavait. *Kegyelem, szeretet, közösség. És jó újra rádöbbenni, milyen csodálatos mondatok ezek... Nemet mondani a monotonásra...*

Péntek

Tehát Krisztusért járva követségben, mintha Isten kérne általunk: Krisztusért kérünk, béküljétek meg az Istennel! 2Kor 5,20 (Zsolt 22,23; Mt 5,2–12; Róm 3,21–28; 2Kor 8,1–15) Járva a világot lépten-nyomon olyan szektákba ütközünk, amelyek megállás nélkül kiáltják: „Béküljétek meg az Istennel!” Nagyon sokszor azt veszem észre az emberekre tekintve, hogy belefáradtak már ebbe. A sok beszéd, meggyőzés, erőlködés helyett két inkább olyan embereket és közösségeket keresnek, akik és amelyek a mindennapokban is képesek hitelesek maradni. Számomra ezért példa **Luther Márton**. Ő képes volt egész életével Krisztusra mutatni. *Nemet mondani a hitetlenségre...*

Szombat

Isten esküvel vállalt kegyeséget, ezért erős bátorításunk van nekünk, akik odamenekülünk, hogy bekapaszkodjunk az előttünk levő reménységbe. Zsid 6,17–18 (2Pt 3,13–18; 2Kor 8,16–24) A reformáció hetének végén fel kell tennünk a kérdést: vajon ma minden rendben van gyülekezetünkben, életünkben? Vajon ma nem lenne szükségünk új reformációra, amely nemet mond a hitetlenségre, a keserűségre, az elbizakodottságra, a monotonosságra és a hitetlenségre? Én azt gondolom, nagyon is szükségünk lenne milderre. És hogyan? Ahogy ígéri, csak annyit kell tennünk, hogy bekapaszkodunk az előttünk levő reménységbe. *Igent mondani Krisztusra...*

■ PONGRÁCZ MÁTÉ

FIZESSEN ELŐ LAPUNKRA!

Evangélikus Élet
A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ HETILAPJA

E-mail: evelet@lutheran.hu
Evetel on-line: www.evelet.hu
Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu

Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24.
Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195.
Szerkesztőségvezető: Boda Zsuzsa
(zsuzsa.boda@lutheran.hu). Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Vitalis Judit (judit.vitalis@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: Huszár Mariann (mariann.huszar@lutheran.hu). Tervező-szerkesztő / EvÉlet on-line: Nagy Bence (bence.nagy@lutheran.hu).

Rovatvezetők: Ecsedi Zsuzsa – ÉnekKincsTár (ezsu@lutheran.hu), Kendek K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kendek@lutheran.hu), Kóháti Dorottya – Új nap – új kegyelem (dora.kohati@lutheran.hu), Véghegyi Antal – A vasárnap ígéje (antal.veghelyi@lutheran.hu).

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu)
1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518, fax: 1/486-1229. Felelős kiadó: Kendek K. Péter (peter.kendek@lutheran.hu).

Nyomdai előállítás: Egri Nyomda Kft.
3300 Eger, Vincellériskola u. 3.
Felelős vezető: Kopka Viktor vezérigazgató

Árusítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK)
INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön negyed évre 2585 Ft, fél évre 5170 Ft, egy évre 10 340 Ft, európai országba egy évre 35 100 Ft (137,5 euró), egyéb külföldi országba egy évre 41 000 Ft (161 euró).

Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével törölni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság.

Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzárta kizárólag a hétfői eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

